

Ἐρευνα

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ΙΑΡΤΩΗ
ΤΩ 1901 ΕΝ ΟΞΦΟΡ-
ΔΗ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.
ΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕ-
ΞΗΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟ-
ΜΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμὸς Μυχιολογικαὶ Ἐπιστήμαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΤΥΨΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑ-
ΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΤΘΕΝ
ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩ-
ΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚ-
ΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

ΤΟΜ. Δ΄.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 1909.

ΤΕΥΧ. Β΄.

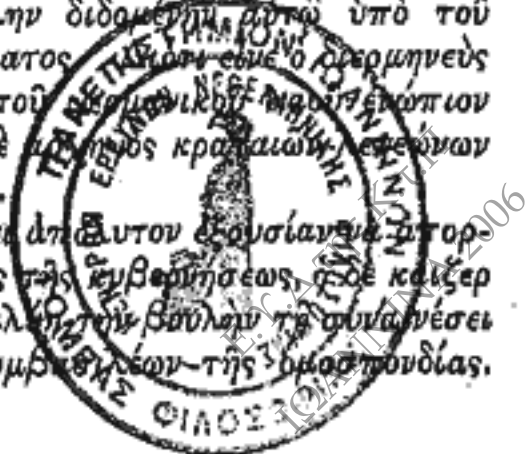
Ἡ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

Τεσσαρακονταετία σχεδὸν παρήλθεν ἀφ' ὅτου ἡ κραταιὰ γερμανικὴ αὐτοκρατορία ὑποκατέστησε τὴν ἠττηθείσαν Γαλλίαν ὡς πρωτεύον ἔθνος ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, λόγῳ ἰσχύος. Τὸ κέντρον τῆς πολιτικῆς βαρύτητος αὐτομάτως μετεβιβάσθη ἀπὸ Παρισίων εἰς Βερολίνον μετὰ τὴν μάχην τοῦ Σεδάν. Ἐρευνητέον ὅθεν τίς ὁ χαρακτήρ τοῦ κολοσσοῦ τούτου ὅστις προέκυψε ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. Τὴν ἀπάντησιν μᾶς δίδει ἐμβριθὴς ἐρευνητῆς ὁ ἄγγλος δημοσιολόγος Λῶ καὶ ἐκθέτομεν αὐτὴν ὡς ἴσως μάλα διδακτικὴν.

Ὁ χαρακτήρ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας εἶνε μοναδικὸς εἰς τὸ εἶδος του. Οὐδόλως πρόκειται αὐτοκρατορία ὑπὸ τὴν καισαρικὴν, ἢ ταμερλανικὴν, ἢ τουρκικὴν, ἢ ῥωσικὴν, ἢ ναπολεοντικὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως. Θὰ ἦτο ἀκριβέστερον νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν ὡς ὁμοσπονδίαν εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν ἔχουσαν τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας διηνεκὴ αὐτῶν πρόεδρον ὑπὸ τὸν τίτλον "Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ," διότι αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὁ Γουλιέλμος δὲν εἶνε. Δὲν ἔχει κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ἡ κυριαρχία του περιορίζεται εἰς τὴν Πρωσίαν. Διὰ τοῦτο μάλιστα οὔτε αὐτὸς οὔτε ὁ πάππος του ἐστέφθη ποτέ, διότι ἡ στέφσις θὰ συνεπήγετο τὴν ιδέαν αὐτοκρατορικῆς κυριαρχίας ἣτις δὲν εἶνε χαρακτηριστικὸν τοῦ Γερμανοῦ Αὐτοκράτορος. Οὔτε εἶνε ὅλοι οἱ γερμανοὶ "ὑπήκοοι" τοῦ κίιζερ ὅπως συχνὰ ἀποκαλοῦνται. Ἐκαστος γερμανὸς εἶνε ὑπήκοος τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἰθαγενοῦς ἀνακτος. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οἱ μόνοι ἄμεσοι "ὑπήκοοι" τοῦ Γουλιέλμου Β', εἶνε οἱ πρῶσοι. Πάντες ὁμοῦ σάξωνες, βυρτεμβέργιοι, κλπ. εἶνε γερμανοὶ πολῖται. Ἐτερόν τι ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι ὁ κίιζερ οὐδεμίαν λαμβάνει ἐπιχορήγησιν ἀπὸ τὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ ἐπιχορήγησις αὐτοῦ—20 ἑκατομμύρια φράγκων—εἶνε ἀποκλειστικῶς πρῶσσις, πᾶσαι δὲ αἱ δαπάναι αὐτῶν συνεπάγεται ὁ αὐτοκρατορικὸς τίτλος του—τίτλος καθαρῶς ἐπίτιμος—καταβάλλονται ὑπὸ τῶν πρῶσσων, μετὰ εὐεξηγήτου προθυμίας. Ἡ ἀγνοία τούτων καὶ ἄλλων γεγονότων ἀπαραιτήτων διὰ τὴν πλήρη κατανόησιν τοῦ θέματος ἠγαγεν εἰς τὴν σφαλέρως ἐπικρατοῦσαν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἶνε μονάρχης ἀπόλυτος καὶ μάλιστα

πρωτοφανοῦς ἐν τῷ κόσμῳ αὐτοκρατισμοῦ. Χρῆζει ἐμφαντικῆς δηλώσεως τὸ γεγονός ὅτι ὁ Γουλιέλμος δὲν εἶνε ἀπόλυτος μονάρχης, οὔτε ἀνεύθυνος ἀναξ, ὡς φέρ' εἰπεῖν, εἶνε ὁ Νικόλαος Β' τῆς Ῥωσσίας. Ὁ ἄριστος τρόπος ὅπως ἀντιληφθῶμεν τὸν χαρακτήρα του ὡς κυριάρχου εἶνε νὰ ἐνθυμώμεθα ὅτι ἡ γερμανικὴ Αὐτοκρατορία εἶνε ἀπλούστατα ἀντίγραφον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὁμοσπονδία εἰκοσιπέντε κυριάρχων πολιτειῶν—ἐξ ὧν τρεῖς, τὸ Ἀμβούργον, ἡ Λυβέκη, καὶ ἡ Βρέμεν, εἰσὶ δημοκραταίαι. Ἡ μόνη διαφορὰ ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸν πρωτότυπον εἶνε ὅτι τὸ γερμανικὸν ἀντίγραφον ἔχει διηνεκὴ πρόεδρον μὲ τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀκριβῶς ὅπως ἐκάστη πολιτεία τῆς ἀμερικανικῆς ἐνώσεως ἔχει ἴδιον νομοθετικὸν σῶμα διὰ τὴν διεξαγωγὴν ὑποθέσεων καθαρῶς ἀφορωσῶν ἐαυτήν, οὕτω παρόμοιον σύστημα ἐπικρατεῖ ἐν Γερμανίᾳ ἐνθα ἐκάστη πολιτεία ἔχει τὸ ἴδιον αὐτῆς Λάνδταγ νομοθετοῦσα ἐπὶ ὑποθέσεων μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ράιχσταγ, ἦτοι αὐτοκρατορικοῦ κοινοβουλίου. Ἐκαστος ἀναξ εἶνε κυριάρχος ὅσον καὶ ὁ ἀναξ τῆς Πρωσίας, ὁ φέρων τὸν ἐπίτιμον τίτλον "γερμανὸς αὐτοκράτωρ" ὅστις εἶνε ἐπομένως ἀπλούστατα "πρῶτος ἐν ἴσοις." Πέραν τοῦ εἰδικοῦ του βασιλείου ὁ Γουλιέλμος Β', ὡς γερμανὸς κίιζερ, οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις οἰασδήποτε τῶν ἄλλων πολιτειῶν, οὔτε κὰν πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ προνομίου τῆς χάριτος ὅπερ εἶνε ἐν τῶν συμβόλων τῆς κυριαρχίας. Εἶνε ἄρα ἐνδείξις ἀμαθίας τὸ ὀμιλεῖν περὶ τοῦ κίιζερ ὡς δεσπότου, ἀπολύτου μονάρχου, ἀνευθύνου ἀρχοντος. Τὸ ἀκριβὲς εἶνε ὅτι ὁ Γουλιέλμος Β', καὶ ὡς βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ ὡς γερμανὸς αὐτοκράτωρ εἶνε συνταγματικὸς ἀρχων. Μάλιστα δὲν ἔχει τόσας ἐξουσίας ὅσας ὁ πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Μολαταῦτα ἔχει δύναμιν μεγάλην διδομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος. Ἐπειὶ εἶνε ὁ ἀνεύθυνος καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἔξενων χωρῶν, εἶνε δὲ ἀνεύθυνος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐντὸς τῆς Γερμανίας.

Τὸ Ράιχσταγ ἔχει ἀπὸ αὐτοῦ ἐξουσίαν νὰ ἀπορίπτῃ τὰς προτάσεις τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ὁ κίιζερ ἔχει ἐξουσίαν νὰ διαλύσῃ τὴν βουλὴν καὶ νὰ ἀναθέσῃ καὶ τῶν λοιπῶν συμβουλίων τῆς ὁμοσπονδίας.

Ἡ ἰδέα τοῦ κυβερνᾶν διὰ τῆς ἀλληλεπικρατήσεως δύο πολιτικῶν κομμάτων δὲν εἶνε στοιχείον τοῦ γερμανικοῦ συστήματος. Πολὺ οὐσιωδέστερον πρᾶγμα διὰ τὴν Γερμανίαν εἶνε ἡ ἐθνικὴ ἀσφάλεια, τὸ δὲ πρόβλημα ὅπερ ἀπασχολεῖ τὸν γερμανικὸν λαὸν εἶνε πῶς νὰ συνδυῶσῃ τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς ἐθνικῆς ἀσφαλείας μὲ τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως διὰ τῶν κομμάτων εἶνε ἀλλότριον εἰς τὰς ἰδέας τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τῆς Αὐτοκρατορίας εἶνε κολοσσιαία, ἐν τούτοις δέον νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν εἴπωμεν περὶ τῆς Γερμανίας, ἐν εἶνε ἀναμφιβόλως ῥητέον εἰς ἔπαινον αὐτῆς ὅτι, παρὰ πᾶσαν τὴν καταπληκτικὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ της, οὐδέποτε ἠπέλιψε τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης.* Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πολέμου αὐτῆς πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἡ Γερμανία, δύναται τις εἰπεῖν, κατέστη βιομηχανικὸν κράτος, ἐνῶ πρὶν ἦτο καθαρῶς γεωργικὴ χώρα. Ἐν τούτοις ἡ μεγίστη βιομηχανία της εἶνε ὁ στρατιωτικισμὸς — ἡ κατασκευὴ στρατιωτῶν, ὑπέρτερεί δι' ὡς πρὸς τοῦτο πάντας τοὺς ἀντιπάλους της. Ἐκ τῶν στρατιωτῶν οὓς κατασκευάζει, διατηρεῖ ὑπὸ τὰ ὄπλα 600,000, δυναμένη ἐν ὥρᾳ πολέμου νὰ παρατάξῃ τριπλάσιον ἀριθμὸν. Χρείας γινομένης ἡ Γερμανία δύναται νὰ κινητοποιήσῃ στρατὸν ἐξόχως γυμνασμένον καὶ ὑπερβαίνοντα τὰ τέσσαρα ἑκατομμύρια μαχητῶν. Ὁ γερμανικὸς στρατὸς εἶνε μηχανὴ ἥτις, εἴπερ τις καὶ ἄλλη ἐπινοηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὐφυΐας, ἐκπροσωπεῖ ἐγκεφαλικὴν ἐργασίαν, εἴπερ τις δὲ καὶ ἄλλος τῶν ἀνθρωπίνων θεσμῶν, πλησιάζει τὴν ἐντέλειαν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δαπάνην ἣν ὁ γερμανικὸς στρατὸς συνεπάγεται αὕτη εἶνε ὀλιγωτέρα τοῦ ἡμίσεος τῆς δαπάνης τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ, μόλις δὲ ὑπερβαίνει τὴν δαπάνην τοῦ γαλλικοῦ. Εἶνε προσέτι ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ μέθοδοι τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας ἐν Γερμανίᾳ μορφώνουσι θαυμασίως τοὺς ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρετοῦντας οἷτινες ἀφίνοντες τὰς τάξεις ἐπανέρχονται εἰς τὴν κοινωνίαν φέροντες τὰ πολύτιμα ἐφόδια τῆς τάξεως, τῆς μεθοδικότητος, τῆς φερεπονίας, τῆς ὑγείας, καὶ τῆς πρακτικονοίας. Ἀπὸ τελεσφόρων στρατιωτῶν μεταβάλλονται εἰς τελεσφόρους πολίτας, οὕτω δὲ τὸ σύνολον κερδαίνει καὶ τὸ κέρδος καταλήγει εἰς τὰ ἄτομα. Ὁ στρατιωτικισμὸς οὗτος εἶνε ὁ ἀπαραίτητος ὅρος τῆς ἐθνικῆς ὑπάρξεως τῆς Γερμανίας. Ὅπως εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τὴν Ἀγγλίαν νὰ συντηρῇ πανίσχυρον στόλον, εἶνε ἀπαραίτητον διὰ τὴν Γερμανίαν νὰ συντηρῇ πανίσχυρον στρατόν. Ὅπως τὰ ἄτομα οὕτω καὶ αἱ χώραι τοῦ κόσμου ἔχουσιν

* Ἐν τούτοις ἡ Γερμανία ἠπέλιψε πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας ἵνα κατορθώσῃ τὴν πτώσιν τοῦ Δελκασέ* ἐπειράθη νὰ ἀναγκάσῃ τὴν Γαλλίαν νὰ ζητήσῃ συγγνώμην διὰ τὸ ἐπεισόδιον τῆς Καζαβλάγκας πρὶν ὑποβάλλῃ αὐτὸ εἰς διατησίαν* ἐπέσει τὴν Ῥωσίαν (λέγεται μάλιστα διὰ τελεσιγράφου) νὰ τερματίσῃ τὴν βαλκανικὴν κρίσιν.
Σημ. Ἐ.

ἐκάστη τὰς ἰδιαζούσας αὐτῇ χρείας καὶ τὰ ἰδιάζοντα προβλήματα. Ὁ στρατιωτικισμὸς διὰ μίαν χώραν δύναται νὰ εἶνε δηλητήριον, ἐνῶ δι' ἄλλην εἶνε τροφή. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ συνταγματισμοῦ· εἶνε δὲ παράλογον ν' ἀντιγράφῃ μίαν χώραν τὰ ὑρμόζοντα εἰς ἄλλην συστήματα.

Μέγα ζήτημα εἶνε τίς θὰ ἦτο ἡ ἔκβασις σήμερον δευτέρου τινὸς γαλλόγερμανικοῦ πολέμου. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δέον νὰ ἀπλοποιηθῇ διὰ συμπαραβολῆς ἀριθμῶν. Ὑποτιθεμένου ὅτι οἱ στρατοὶ τῶν δύο χωρῶν εἶνε περίπου ἴσοι ὅσον ἀφορᾷ δύναμιν, ὀργανισμόν καὶ τελεσφορότητα, ἀλλὰ μὴ λησμονουμένου ὅτι ἐνῶ τῷ 1870 αἱ δύο χώραι εἶχον ἴσον πληθυσμὸν σήμερον ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας εἶνε 63 ἑκατομμύρια, ἦτοι κατὰ 13 ἑκατομμύρια ἠνώτερος τοῦ τῆς Γαλλίας, ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπλοποιουμένη εἶνε ὅτι ὡς ἐκ τῆς μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ της ἡ Γαλλία περιήλθεν εἰς βαθμὸν δευτερευούσης Δυνάμεως ἀπέναντι τῆς σφριγώσεως, γονίμου καὶ πληθυνομένης Γερμανίας. Ἐτι πλέον δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ Γερμανία τῷ 1870 δὲν εἶχε ναυτικὸν ἄξιον μνείας, ἐνῶ σήμερον, μὴ ὑπολογιζομένης τῆς Ἀμερικῆς, ὁ γερμανικὸς στόλος θεωρεῖται κατώτερος μόνον τοῦ ἀγγλικοῦ. Ὁ πόλεμος τοῦ 1870 ἦτο ἀποκλειστικῶς χερσαῖος πόλεμος, αἱ δὲ ταχεῖαι, κατακρημνιστικαὶ νίκαι τῶν γερμανῶν εἶχον τὸ ἰδιάζον τοῦτο, μοναδικὸν ἀποτέλεσμα, ὅτι κατέστησαν τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἐντελῶς ἄχρηστον ἀναγκασθὲν νὰ στείλῃ ὅλα τὰ ἄριστα τηλεβόλα του καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας του εἰς ἄμυναν τῶν Παρισίων. Τοιοῦτο τι ὅμως — τοιοῦτος νικηφόρος περίπατος, δὲν εἶνε πλέον πιθανὸν νὰ συμβῇ ἄλλοτε. Οὗτος δὲ εἶνε ὁ λόγος, ἡ τοῦλάχιστον εἰς τῶν λόγων, οὗ ἕνεκα οἱ γερμανοὶ, ἀντιλαμβανόμενοι ὅτι εἴποτε γίνῃ ἀνάγκη νὰ πολεμήσωσι, θὰ δεῖσῃ νὰ πολεμήσωσιν ὄχι μόνον κατὰ ξηρὰν, ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐδημιούργησαν ναυτικὸν ὅπερ ὁ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας, εἰδικᾶς εὐκαιρίας σχῶν ὅπως τὸ μελετήσῃ, ἀπεφάνθη ὅτι εἶνε “ἐξ ὅλων τῶν ναυτικῶν τοῦ κόσμου τὸ ἄριστα ὀργανισμένον.” Ὅπως ἡ θεμελίωσις τῆς γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας εἶνε τὸ μέγιστον τῶν γεγονότων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, οὕτω τὸ μέγιστον τῶν γεγονότων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς νέας ταύτης αὐτοκρατορίας εἶνε ἡ δημιουργία τοῦ γερμανικοῦ στόλου. Τῷ 1870, ἡ Γερμανία ἐκέκτητο μόνον τριάκοντα ἑπτὰ πολεμικὰ πλοῖα, ἐνῶ σήμερον κέκτηται 260. Τῷ 1888 τὸ ναυτικὸν της ἠρίθμει μόνον 15,000 ἀξιωματικούς καὶ ναύτας, ἐνῶ σήμερον ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶνε τετραπλάσιος. Τῷ 1888 ἡ ἀπαιτούμενη διὰ τὸ γερμανικὸν ναυτικὸν δαπάνη ἦτο μόνον 60 ἑκατομμύρια φρῦγκων, σήμερον εἶνε ἡμισυ δισεκατομμύριον μὲ τῆς αἰσῆς ἰλιγγιώδους αὐξήσεως. Εἰς τὰ εἰρημένα 260 πλοῖα, προσθέτοντες τὰ 100 ἑξαίτια ἀτμόπλοια τῶν μεγάλων γερμανικῶν ἐταιρειῶν,

ἄτινα ἡ γερμανικὴ κυβέρνησις μετατρέπει εἰς πολεμικὰ ἐν ἀνάγκῃ, ἔχομεν ἐνώπιόν μας τὸ ὄντως καταπληκτικὸν φαινόμενον τὸ παρουσιασθὲν ἐν μέσῳ ἐννεοῦ καὶ περιφόβου Εὐρώπης ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ γερμανικοῦ ναυτικοῦ. Ἀναμφιβόλως τὸ θαυμάσιον τοῦτο ναυτικὸν εἶνε δημιούργημα τοῦ Γουλιέλμου Β', ὅστις ἂν μὴ δι' ἄλλο τι, διὰ τὸ κατόρθωμά του ὅμως τοῦτο θὰ εἶνε ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀξιομνημόνευτος. Πρῶτος ἐξ ὅλων τῶν γερμανῶν κατενόησε τὴν σημασίαν τῆς θαλάσσης ὡς στοιχείου δυνάμεως τῶν κρατῶν ἰδίως ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, καὶ τὴν ὀξυδερκεῖάν του μαρτυρεῖ ἡ προϊούσα πείλη τῶν ἐθνῶν περὶ θαλασσίον κράτους. Χωρὶς νὰ προβῶμεν εἰς λεπτομερείας ἄρκει νὰ εἴπωμεν ὅτι ὄντως τὸ ναυπηγικὸν πρόγραμμα τῆς Γερμανίας εἶνε μεγαλεπήβολον, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ φράσις τοῦ ὑπαμνήματος τοῦ συνοδεύοντος τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1900. "Εἶνε ἐπίναγκες ἵνα ἡ Γερμανία κέκταιτο στόλον ἄρκετὰ ἰσχυρὸν ὥστε καὶ ἡ μεγίστη ναυτικὴ Δύναμις νὰ φοβῆται ὅτι θὰ διεκυβενέτῃ τὴν ναυτικὴν ὑπεροχὴν τῆς συγκρουομένης πρὸς ἡμᾶς." Πολλοὶ ἔκτοτε ἐν Ἀγγλίᾳ ἠχθησαν νὰ πιστεῦσιν ὅτι εἰς ἀγγλογερμανικὸς πόλεμος εἶνε μόνον ζήτημα χρόνου, ἀλλὰ ἡ προσημειωθείσα φράσις προδήλως εἶνε νουθέτημα ἐναργὲς μὲν, ἀλλ' ὄχι ἀπειλητικόν. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὸν βοερικὸν πόλεμον αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Δυνάμεων περιέστησαν εἰς ἄρκετὴν ἔντασιν, ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀποκρύπτωμεν ὅτι σφάλματα καὶ ἀντιζηλῖαι ὑπήρξαν ἀμφοτέρωθεν. Ἡ γερμανικὴ Αὐτοκρατορία εἶνε μέγα πολιτικὸν γεγονός πρὸς τὸ ὁποῖον οἱ ἄγγλοι μετὰ μακροὺς ἐνδομισμοὺς ἐπὶ τέλους ἐξωκειώθησαν. Δὲν διαθρύπτει τὸν ἐθνικὸν ἐγωϊσμόν μας, ἀλλὰ θὰ ἦτο μωρία νὰ μὴ τὸ ἀναγνωρίσωμεν, θὰ ἦτο μάλιστα ἐπικίνδυνον νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν τὴν Γερμανίαν ὡς φοβερὰν ἀντίπαλον ἡμῶν ὄχι μόνον πολιτικῶς, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικῶς. Ἡδὴ βλέπομεν ὅτι δὲν ἄρκεῖται ἡ γερμανικὴ φιλοδοξία εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον ὅπως ὑπερτερήσῃ ἡμῶν, ἀλλὰ στρέφει τὴν ἀξιοθαύμαστον δρᾶσιν τῆς καὶ εἰς σχέδια κατακτήσεως τοῦ ἀέρος. Ὁ μέγιστος τῶν ἐφευρετῶν τῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ ταύτῃ, ὁ κόμης Τσεπέλιν, ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὡς "ὁ κρᾶτιστος ἀνὴρ τοῦ αἰῶνος του." Καὶ ὁ γερμανικὸς λαὸς ἐψήφισεν ὑπὲρ τοῦ κατακτητοῦ τοῦ ἀέρος δῶρον συνιστάμενον εἰς δύο ἡμισυ ἑκατομμύρια φράγκα, δηλαδὴ εἰς ποσὸν ἀκριβῶς ἴσον πρὸς τὸ ποσὸν ὅπερ ὁ ἀγγλικὸς λαὸς ἐψήφισεν ὡς δῶρον τῷ κατακτητῇ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς Λόρδῳ Ῥόβερτς. "Ἀδιαφιλονίκητοι οἱ γερμανοὶ δεσπόζουσι τοῦ ἀέρος." Αὐτὸς ὁ στίχος, δι' οὗ ὁ Χάινε σαρκαστικῶς ἐχαρακτήριζε τοὺς γερμανοὺς ὡς ὄνειροπόλους ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄγγλους καὶ γάλλους δεσπόζοντας τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, τείνει νὰ ἀποδειχθῇ προφητεία. Τὸ μέγα πλεονέκτημα τῆς Ἀγγλίας ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός ὅτι

εἶνε νῆσος, καὶ ἂν ἡ Γερμανία δυνηθῇ νὰ ἄρῃ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο δημιουργοῦσα στόλον ἀεροπλοίων θὰ κάμῃ ἐν μέγα βῆμα πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀγγλίας. Εἶνε ὅμως βέβαιον ὅτι τὰ φρονήματα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ δὲν ἐξελίσσονται ὀπισθοδρομικῶς πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν κατακτήσεων, ἀλλ' ἐπὶ τὰ πρόσω πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διεθνούς ἀλληλεγγύης ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν φρονῶσιν αἱ κυβερνήσεις. Ἡ Γερμανία ἔχει ἀποχρῶντας λόγους ὅπως δικαιολογῇ τὴν ναυπήγησιν ναυτικοῦ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἠῤῥῆσε σημαντικῶς, ἐπίσης ἠῤῥῆσαν κατὰ τε ἀριθμὸν καὶ μέγεθος αἱ ὑποικίαι τῆς, καὶ προσέτι ἡ ἀκτοπλοῖα τῆς, ἡ ναυτιλία τῆς, ἥτις εἶνε πολὺ μείζων τῆς γαλλικῆς, κατέστη δὲ ἡ Γερμανία ἡ πρωτεύουσα Δύναμις ἐν τῇ Ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Οὐδὲν ἄπορον ἐπομένως ὅτι ἐπέιγεται νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τὸ πρωτεῦον ναυτικόν. Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ἡ Γερμανία ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καθίσταται ἐξηρητημένη ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν ὅσον ἀφορᾷ προμηθείας τροφῶν καὶ ἀκατεργῆστων ὑλῶν, εἴποτε δὲ τὰ χρειώδη ταῦτα τῇ ἀποκλεισθῶσι, θὰ περιήρχετο εἰς σοβαρὰν οικονομικὴν κρίσιν. Ἐὰ τῇ ἦτο δύσκολον ν' ἀντιταχθῇ κατὰ συνασπισμοῦ τῶν ἠπειρωτικῶν Δυνάμεων ἂν μὴ ἠδύνατο νὰ βασίζεται ἐπὶ θαλασσίον κράτους. Διὰ τούτους λοιπὸν τοὺς λόγους, ἂν ὄχι δι' ἄλλους, ἐπεβύλλετο αὐτῇ νὰ ἀποκτήσῃ ναυτικὸν ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τῶν συμφερόντων τῆς—ναυτικὸν ὅπερ μολαταῦτα ἤρξατο νὰ ἐμπνέῃ φόβους καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὰς διανοίας τῶν ἄγγλων.

Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς Αὐτοκρατορίας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ Βίσμαρκ καὶ ἄλλοι ἐπιμύχθως εἰργάσθησαν πρὸς παγίωσιν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως. Ἀπόδειξις, μεταξὺ ἄλλων εἶνε ἡ κωδικοποίησις ὅλων τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων νόμων τῆς Γερμανίας—γιγάντιον ἔργον διαρκέσαν τριάκοντα ἔτη, οἷον μόνον γερμανικαὶ κεφαλαὶ δύνανται ν' ἀναλάβωσιν. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἡ ἐθνικὴ ἐνεργητικότης ἤρξατο νὰ ζητῇ διέξοδον δημιουργοῦσα καὶ ὑπερπόντιον Γερμανίαν. Ἐπὶ ἔτη ὁ Βίσμαρκ ἦτο ἀδιάφορος καὶ δὴ δυσμενῆς πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἀποικιακῆς ἐπιδιώξεως. Ἐπὶ τέλους ὅμως δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀντιστῇ κατὰ τῆς ταχύτατα ἀυξούσης λαϊκῆς ὀρμῆς πρὸς τοῦτο. Τὸ ἐντεῦθεν ἀποτέλεσμα εἶνε ὅτι ἐντὸς διετίας, ἡ Γερμανία ἀνῆλθεν εἰς τὴν περιωπὴν ἀποικιακῆς Δυνάμεως, ἀποκτήσασα χώρας ἐν Ἀφρικῇ, Νέα Γουίνεα, καὶ ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τοῦ Εἰρημικοῦ, συναποτελοῦσας ἕκτασιν πενταπλασίαν τῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Γερμανίας. Ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰς ἀποικιακὰς ἐπιδιώξεις τῶν νεωτέρων κρατῶν ὑπάρχει ἡ εὐφυολογία ὅτι ἡ μὲν Γαλλία ἔχει ἀποικίας, ἀλλ' ὄχι ἀποικιστὰς, ἡ δὲ Γερμανία ἀποικιστὰς, ἀλλ' ὄχι ἀποικίας, ἐνῶ ἡ Ἀγγλία ἔχει καὶ ἀποικίας καὶ ἀποικιστὰς. Ἡ Γερμανία ἤρχισε τὴν ἐπιδίωξιν ἀργὰ διότι ἀπασαί σχεδὸν

αί πρὸς ἀποικισμὸν χώραι εἶχον καταληφθεῖ ὑπὸ ἄλλων Δυνάμεων καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ἀνάγκη τῆς Γερμανίας ἦτο νὰ εὕρη χώρας εἰς ἃς νὰ εὐρωσι διέξοδον τὰ ὑπερπληθυνόμενα τέκνα της, ἀλλ' αἱ χώραι ἃς εὕρεν ἀπεδείχθησαν ἀκατάλληλοι πρὸς τὸν σκοπὸν της οὖσαι ἀπασαι σχεδὸν τροπικαί. Ὀλίγοι γερμανοὶ ἐπομένως μετέβησαν εἰς αὐτάς, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μεταβάντες ἦσαν ὑπάλληλοι σταλέντες νὰ διοικήσωσι χωρὶς προηγουμένως νὰ μίθωσιν ὑπὸ τοὺς ἄγγλους τὴν λίαν ἀναγκαίαν τέχνην τοῦ κυβερνᾶν ἰθαγενεῖς φυλάς.

Οἱ παγγερμανισταὶ χρῆζουσιν εἰδικῆς μνείας καθόσον, δύναται τις εἰπεῖν, διαδραματίζουσιν ἐν ταῖς γερμανικαῖς πολιτικαῖς ἰδέαις σήμερον τὸ μέρος ὅπερ διεδραμάτιζον οἱ συνήγοροι τῆς γερμανικῆς ἐνότητος ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1870. Τὸ παγγερμανικὸν κίνημα ἀφορᾷ “εἰς τὴν ἀναζωπύρῃσιν τοῦ ἐθνικὸφρονος αἰσθήματος τῶν ἀνὰ τὴν ἠφῆλιον γερμανῶν, τὴν διύσωσιν τοῦ γερμανικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, τῶν γερμανικῶν ἰδεωδῶν, καὶ τῶν γερμανικῶν ἐθίμων ἐν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐπέκεινα τῶν θαλασσῶν, ἐν γένει δὲ εἰς τὴν εἰς ἐν σύσφιγξιν τῶν ἀπανταχοῦ γερμανῶν.” Τὸ δόγμα τοῦ παγγερμανισμοῦ εἶνε: Ἐν Γερμανίᾳ πρώτη ἢ Πρωσσίᾳ. Ἐν τῇ Οἰκουμένην πρώτη ἢ Γερμανία.

Οἱ καθ' ὅλον τὸν κόσμον γερμανοί, ἢ τοῦλάχιστον γερμανόφωνες, ὑπολογίζονται εἰς 92 ἑκατομμύρια. Ἐκ τούτων δὲ μόνον 62 ἑκατομμύρια κατοικοῦσιν ἐν Γερμανίᾳ. Οἱ λοιποὶ εἶνε διεσπαρμένοι ἐν Αὐστρίᾳ (12 ἑκ.), ἐν Ἑλβετίᾳ (2½ ἑκ.), ἐν Ῥωσσίᾳ, Βαλτικῇ κλπ. (2 ἑκ.), ἐν διαφόροις ἄλλαις εὐρωπαϊκαῖς χώραις (1½ ἑκ.), ἐν Ἀμερικῇ (12 ἑκ.), ἐν Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ, Αὐστραλίᾳ (½ ἑκ.). Ὁ παγγερμανισμὸς ἐννοεῖ νὰ συσφύγῃ τοὺς διεσπαρμένους τούτους τεύτονας διὰ οικονομικῶν καὶ κατόπι πολιτικῶν συμμαχιῶν μὲ τὰς χώρας ἐν αἷς κατοικοῦσι γερμανικοὶ λαοί. Εἶτα διὰ σχηματισμοῦ κεντρικῆς εὐρωπαϊκῆς τελωνιακῆς ἐνώσεως ἀποκλειούσης τὴν Ἀγγλίαν, τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν Ῥωσσίαν. Τέλος διὰ τῆς ἐνώσεως ὅλων τῶν γερμανικῶν λαῶν εἰς μίαν κεντρικὴν γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν. Ἡ ἰδέα αὕτη βεβαίως ἐλέγχει τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀνησύχου ἐκείνου πνεύματος τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ γερμανικοῦ ὑπερπληθυσμοῦ εἰς νέους ὀρίζοντας, πνεύματος ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἡ Γερμανία δὲν θὰ δυνηθῇ ἐπὶ τέλους ν' ἀποφύγῃ σύρραξιν πρὸς ἄλλα ἔθνη. Ἡ Γερμανία ἀπὸ ἠπειρωτικῆς Δυνάμεως ἐγένετο ἀποικιακὴ καὶ τέλος ἐπιμένει νὰ γίνῃ καὶ παγκόσμιος κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἀγγλίας. Ἐντεῦθεν ἡ δημιουργησὶς ναυτικοῦ ὅπερ καθιστᾷ αὐτὴν φοβερὰν ἀντίπαλον τῆς Ἀγγλίας, ὡς πρὸς τὸ ναυτικόν, ἰδίως καθόσον ἐν τῷ μεταξὺ ἐφρόντισε νὰ γίνῃ καὶ ἐπικίνδυνος ἀντίπαλος αὐτῆς ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον.

Ἀφοῦ κατετρόπωσαν τοὺς γάλλους ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ πολέμου οἱ νικηταὶ τοῦ Σεδάν, ἐπεδόθησαν νὰ ὑπερακουτίσωσι τοὺς ἄγγλους ἐν τῷ πεδίῳ τῆς εἰρήνης. Δέκα ἔτη βραδύτερον τὸ κατώρθωσεν ἡ τοῦλάχιστον κατώρθωσε νὰ καταστῇ ἡ πλουσιωτέρα πολιτεία τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἐνῶ μέχρι τοῦ Σεδάν ἦτο μία ὑπὸ τὰς πτωχοτέρας. Ὑπὸ τινος ἐπόψεως κατέστη πλουσιωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας. Δέον δὲ ἐν τῇ συναφείᾳ ταύτῃ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ Γερμανία καταστᾶσα πλουσία ἐπραξεν ἀμέσως ἐκεῖνο τὸ ὅποιον οὐδεμία ἄλλη χώρα ἐφιλοτιμήθη νὰ πράξῃ—ἐμερίμνησε περὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἐργατικῶν της τάξεων. Ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου αὐτοκράτορος ἐτάχθη ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ τῶν ἐθνῶν πειραθεῖσα νὰ λύσῃ τὰ νεώτερα κοινωνικὰ προβλήματα διὰ νομοθεσίας, ἐγκαινίσασα οὕτω εἶδος τι σοσιαλισμοῦ, ὃ δὲ Γουλιέλμος Β' ἔσπευσεν ἐπίσης νὰ διακριθῇ ὡς σωτὴρ τῆς κοινωνίας συγκαλέσας Διεθνῆ Ἐργατικὴν Συνδιάσκεψιν, ἧς προῖον ὑπῆρξεν ἡ μεταρρυθμίσις τοῦ Βιομηχανικοῦ κώδικος. Ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τῆς Γερμανίας θεωρεῖται ἢ ἐντελεστάτη ἐν Εὐρώπῃ, καὶ μολαταῦτα τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὴν καταπληκτικὴν αὐξήσιν τῆς δυνάμεως τῶν σοσιαλιστῶν, ὥστε ἡ Γερμανία νὰ θεωρῆται σήμερον ἢ ἀκρόπολις τοῦ σοσιαλισμοῦ. Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς πρώτης Βουλῆς τῷ 1871, μόνον 3% τῶν ὅλων ψήφων ἐδόθησαν εἰς σοσιαλιστάς. Τῷ 1881 τὸ ποσοστὸν ἀνήλθεν εἰς 6, τῷ 1890 εἰς 19, τῷ δὲ 1903 εἰς 31. Οὕτω ἐκ ψήφων 9,495,586, αἱ 3,010,771, δηλαδὴ τὸ τρίτον, εἶνε ψήφοι σοσιαλιστικά. Τῷ 1907 ποικίλοι λόγοι καὶ σωβινιστικαὶ ἐπιδράσεις συνετέλεσαν ὅπως αἱ ἐκλογαὶ ἀναδείξουν πολὺ ὀλιγωτέρους σοσιαλιστάς, ἀλλὰ μολαταῦτα τὸ γεγονός ἀπομένει ὅτι, ἐν γένει εἰπεῖν, τὸ τρίτον τῶν γερμανῶν ἐκλογέων εἶνε σοσιαλισταί, παρὰ πᾶσαν τὴν ἐφθηνίαν ἧτις χαρακτηρίζει τὰ χρειώδη τοῦ βίου ἐν Γερμανίᾳ, καὶ μολονότι οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν εἶνε ἀνώτεροι ἢ ἐν ἄλλαις χώραις. Πρέπει προσέτι νὰ σημειωθῇ ὅτι πνευματικῶς ἡ Γερμανία ἔπαθε στάσιν μετὰ τὸ πέρας τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Οὐδεὶς πράγματι μέγας ποιητῆς, συγγραφεύς, ἢ καλλιτέχνης, ἀνεφάνη ἔκτοτε ἐν Γερμανίᾳ. Τοῦτο ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἔθνους ἀφ' ἐνός καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν ἐμπορικὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ὅστις ἐπεκράτησεν ἀπὸ μιᾶς γενεᾶς. Οὕτω συμβαίνει ὥστε μεθ' ὅλην τὴν ὑποχώρησιν τῆς Γαλλίας πολιτικῶς, τὸ Βερολῖνον κατὰ πολὺ ὑπολείπεται τῶν Παρισίων ὡς κέντρον διανοήσεως, φιλολογίας, τέχνης, καὶ κοινωνικῆς χάριτος. Προέκυψαν ἀληθῶς δραματικοὶ τινες ποιηταὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τούτων εἶνε ἄπλοὶ διερμηνεῖς τοῦ Γολστόη καὶ τοῦ Ἴβσεν. Ἐν τῇ κυρίῳ ἐπιστήμῃ ἡ Γερμανία ἀναμφιβόλως πρωταγωνιστεῖ. Ὁ γερμανικὸς ἐγκέφαλος, βοηθούμενος ἴσως καὶ ὑπὸ τῆς

γερμανικῆς γλώσσης, εἶνε εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐπιτήδειος εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας. Στρατιωτικὴν πειθαρχίαν, καὶ ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, μόνον ἀπὸ τῶν γερμανοῦς δύναται τις νὰ διδαχθῇ. Εἰς τὰ δύο εἰρημένα θέματα δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ μουσικὴ ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ὁποίας ἐπίσης ἡ Γερμανία πρωταγωνιστέει καίπερ μὴ παραγαγούσα ἄλλον Βῆγνερ. Ὁ γερμανικὸς Τύπος εἶνε πενιχρὸς ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Τύπον τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Σπερεῖται ἀνεξαρτησίας, ἐπιρροῆς, φωτός, καὶ πολιτικῆς ἰσχύος. Εἶνε κατὰ ἑκατὸν ἔτη ὀπίσω τοῦ ἀγγλικοῦ, καὶ οὐδεὶς πεφωτισμένος γερμανὸς θὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ ὅλη γερμανικὴ δημοσιογραφία—ἡμερησίου ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ—εἶνε ὄχι μόνον ἀπείρως κατωτέρα τῆς ἀγγλικῆς, ἀλλ' εἶνε προσέτι ὄλως ἀναξία ἀνεπτυγμένου ἔθνους. Ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἐνὸς λαοῦ δύναται νὰ μετρηθῇ ἐκ τοῦ Τύπου τοῦ ὅστις ἀντανακλᾷ ὡς ἐν κατόπτρῳ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ἡ Γερμανία πάσχει πληθώραν πανεπιστημίων καὶ καθηγητῶν. Ἡμπορεῖ τις νὰ διακρίνεται διὰ πολλὰς γνώσεις καὶ ἐν τούτοις νὰ μὴ διακρίνεται διὰ γνώσιν. Ὁ γεμισμὸς τῆς κεφαλῆς διὰ γνώσεων δὲν συνεπάγεται τὴν ἀνάπτυξιν ἐκείνην τοῦ χαρακτήρος ἣτις εἶνε ὁ πρῶτιστος, καὶ ὑψιστος σκοπὸς τῆς ἀγγλικῆς παιδείας. Ἡ γενικὴ τύσις τῆς γερμανικῆς παιδείας εἶνε νὰ μεταβάλλῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς μηχανάς. Ὅχι μὸρφωσις, ἀλλὰ πειθαρχία εἶνε ἡ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς γερμανικῆς δυνάμεως. Δὲν εἶνε δὲ ὑπερβολὴ νὰ εἴπῃ τις ὅτι μεθ' ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς, καὶ τὰ πανεπιστήμια τῆς, καὶ τὸν καλῶς κατηρτισμένον στρατὸν τῶν 350,000 διδασκάλων ὁ γερμανικὸς λαὸς εἶνε πολὺ κατώτερος τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λαῶν ὑπὸ ἔποψιν ἀληθοῦς μορφώσεως, ὑστερεῖ δὲ ἀναμφιβόλως τῆς Ἀγγλίας κατὰ πολὺ ὑπὸ ἔποψιν πολιτισμοῦ, ὄχι διότι ἡ γερμανικὴ φύσις δὲν ἐπιδέχεται τὴν αὐτὴν ἐπίδοσιν ἐν τῷ πολιτισμῷ ὅσον καὶ ἡ ἀγγλική, ἀλλὰ διότι οἱ γερμανοὶ δὲν ἐνησχολήθησαν μέχρι τοῦδε εἰμὴ εἰς τὰ ἔργα τοῦ πολέμου, καὶ πᾶν ἄλλο ἢ ἐκπολιτιστικὴ δύναμις εἶνε ἡ εἰς τὰ πολεμικὰ ἀφοσίωσις. Ἡ γερμανικὴ ἱστορία ἐπέβαλε τοῦτο, ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα τεσσαράκοντα ἔτη ὁ γερμανικὸς πολιτισμὸς ἔλαβε καιρὸν νὰ ἀναπτυχθῇ, ὄντως δὲ ἀνεπτύχθη θαυμασίως, καὶ προώρισται προδήλως ν' ἀναπτυχθῇ ἔτι μᾶλλον λόγῳ τῶν σπανίων ἀρετῶν αἰτίνας χαρακτηρίζουσι τὴν γερμανικὴν φύσιν. Ἡ ἀνδρεία, ἡ εὐσέβεια, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ νοημοσύνη, ἡ ἐπιμονή, ἡ δραστηριότης, ὁ ἰδανικισμὸς τοῦ γερμανικοῦ ἤθους δὲν ἀπαιτοῦσιν εἰμὴ τὸ πλάσιον ἐντελεστέρου τινος κοινωνικοῦ συστήματος, ὅπως ἀναδείξωσι τὴν Γερμανίαν ἀληθῶς τὸ πρωτεῦον ἔθνος ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, καὶ τὸ μάλιστα πάντων ἀφιερωμένου εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης.

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Η ΡΩΣΣΙΑ?

Αἱ ἐπόμεναι εἰδήσεις καὶ σκέψεις τοῦ κυρίου Δίλλον περὶ τῆς Ῥωσσίας εἶνε ἀξιοσημείωτοι διὰ τὸ ἀπαισιόδοξον αὐτῶν. Ὑπάρχουν ὅμως δημοσιολόγοι καὶ ἐρευνηταὶ ἴσης βαρύτητος καὶ ἀνευθερείας ὡς ὁ κ. Δίλλον, οἵτινες φηρουῦσιν ὅτι διαβλέπουσι μέγα Ῥωσσικὸν μέλλον, διότι ἀρνοῦνται ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἰστερίας τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Ῥωσσία προώρισται νὰ καταστῇ ἡ προσεχὴς διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος, μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀγγλοσαξόνων, ὅπως οὗτοι κατίστησαν οἱ διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων.

Ἡ Ῥωσσία τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος εἶνε προῖον πολλαπλῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, θρησκευτικῶν ἐπιδράσεων, καὶ πολιτικῶν ρευμάτων. Αἱ ἰδέαι ἐν Ῥωσσίᾳ διαιροῦνται εἰς δύο στρατόπεδα. Ἀφ' ἐνὸς εἶνε οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ ἐσπερίου πολιτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου οἱ ὑπέρμαχοι τῶν πατρίων. Οἱ τὰ πάτρια δοξάζοντες ἔχουσι τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ Ῥωσσικοὶ θεσμοὶ εἶνε οἱ ἀριστοὶ ἐν τῷ κόσμῳ. Συνίστανται δὲ τὰ πάτρια εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, τὸν τσαρισμὸν, καὶ τὸν ἀγροτικὸν δημοτισμὸν. Κατ' αὐτοὺς ἡ Ῥωσσία ἔχει τὴν ἐντελεστάτην τῶν θρησκευτικῶν, τὸ ἐντελέστατον τῶν πολιτευμάτων, καὶ τὸν ἐντελέστατον τῶν κοινωνικῶν ὀργανισμῶν. Τί ἄλλο θέλει; Οἱ ἀντίθετοι ὑποστηρίζουν ὅτι τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ αὐταρέσκεια εἶνε ἐθνικὴ αὐτακτονία, διότι καὶ οἱ ἐντελέστατοι τῶν θεσμῶν ἐπιδέχονται βελτίωσιν. Ἡ τοιαύτη ἐναντίωσις κατὰ τῶν ὑπερμύχων τῶν πατρίων χρονολογεῖται ὑπὸ τῆς ἐποχῆς τὰ Μεγάλου Πέτρου. Μέχρι τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἐποχῆς τὸ Ῥωσσικὸν ἔθνος ἦτο αὐστηρῶς ἀποκεχωρισμένον ἀπὸ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ ἐσπερίου πολιτισμοῦ. Οἱ ὑπέρμαχοι τῶν πατρίων, οἱ κήρυκες δηλαδὴ τοῦ σλαβισμοῦ, εἶχον τὴν ἀποκλειστικὴν διεύθυνσιν τῶν Ῥωσσικῶν τυχῶν διὰ τοῦ βυζαντινοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς βυζαντινῆς μαθήσεως. Πρῶτος ὁ Πέτρος ἀπετόλμησε νὰ πατάξῃ τὸ ἐθνοκτόνον αὐτὸ καθεστὸς καὶ νὰ θέσῃ τὸν Ῥωσσικὸν λαὸν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς εὐρωπαϊοὺς γείτονάς του. Τὸ ἐγχείρημά του ἦτο ἐκτάκτως χαλεπὸν, αἱ δὲ ἔκτοτε γενόμεναι προσπάθειαι πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτοῦ διήρσαν τὴν σκεπτομένην Ῥωσσίαν εἰς τὰ δύο εἰρημένα στρατόπεδα. Κυρίως εἰπεῖν οἱ Ῥωσσοὶ μεταρρυθμισταὶ δὲν ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐνοφθαλμίαν τῆς Ῥωσσίας διὰ φραγκικῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποβλέπουν εἰς ταχείαν καὶ ὀλοσχερῇ ἀποτίναξιν τοῦ ζυγοῦ ὃν ἀποτελοῦσιν αἱ ἰδέαι τοῦ παρελθόντος—εἰς τὴν ὀλοσχερῇ ἐπομένως ἀναγέννησιν τοῦ Ῥωσσικοῦ ἔθνους ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σοσιαλιστικοῦ πνεύματος. Ἡ ἰδέα τῶν εἶνε ὅτι δέον τὰ πάντα νὰ τεθῶσιν ἐντὸς λέβητος, ὀρθοδοξία, τσαρισμὸς, ἀγροτικὸς δημοτισμὸς καὶ σοσιαλιστικαὶ θεωρίαι, ὅπως ἐκ τῆς συναναμίξεως αὐτῶν προκύψῃ νέον ὄλως Ῥωσσικὸν ἔθνος. Ἡ καλλιέργεια καὶ διάδοσις τῆς ἰδέας ταύτης, φιλοπόνως ἐγκολαπτομένη εἰς τὰ σχολεῖα καὶ διὰ δημόσιων ματῶν οἷα τὰ τοῦ Χέρζεν, τοῦ Δοβρολιουβόφ καὶ τοῦ Τολστόη ἔχει οὐκ ὀλίγον ὑπονομεύσει τὰς βάσεις τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορίας.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων στρατοπέδων ἴσταντο

μέχρι τοῦ ἰαπωνικοῦ πολέμου οἱ ἀποτελοῦντες τὴν κυβερνώσαν ὀλιγαρχίαν, ἄνευ προγράμματος, ἄνευ κατευθύνσεως, ἄνευ ἐμπνεύσεως. Ἡ ἐκβασίς τοῦ πολέμου προσέφερεν εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸν κόμμα χρυσὴν εὐκαιρίαν ὅπως δοκιμίσῃ τὰς θεωρίας του. Ὁ τσάρος ἐνδούς εἰς τὰς αἰτήσεις τοῦ λαοῦ, παραιτηθεὶς τοῦ ἀπολυταρχικοῦ προνομίου καὶ ὑποσχεθεὶς ἐκτενεῖς πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις ἐκαθάρισε τὸ ἔδαφος καὶ ὑπεκάλυψε πεδίοις μοναδικὸν πρὸς ἀκέραιον ἑδραίου δημοκρατικοῦ οἰκοδομήματος. Ἄν τὸ ἀναμορφωτικὸν κόμμα ὠδηγεῖτο ὑπὸ συνήθους πρακτικοῦ καὶ ἐνεπνέετο ὑπὸ ἀκάμπτου θελήσεως, θὰ κατώρθου νὰ ποτίσῃ τὸ ἔθνος διὰ δημοκρατικοῦ ρεύματος. Εἶχε κατακτήσῃ σπανίαν θέσιν πρὸς τελεσφόρον ἐνέργειαν καὶ ἂν ἐπωφελεῖτο αὐτῆς θὰ εἰσῆρχετο ταχύτατα εἰς στίδιον μεγαλοουργημάτων. Δυστυχῶς ὑπεδείχθη ἄμοιρον πολιτικῆς τέχνης. Ἡ ἐνεστῶσα ἐκκρεμὴς κατάστασις τῆς Ῥωσσίας, ἡ δημιουργηθεῖσα διὰ τῆς μερικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905-6 δύναται νὰ διαρκέσῃ βραχὺν χρόνον, ἀλλὰ δύναται νὰ διαρκέσῃ καὶ ἐπὶ μακρόν. Ἡ ἐπανάστασις ἐκεῖνη ἐξεσάρωσε πολλοὺς θεσμοὺς ἀλλὰ οὐδὲν ὑποκατέστησεν εἰς αὐτούς. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἀποτέλεσμα εἶνε ὅτι πολλὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα ἐξακολουθοῦσιν ἄλυτα.

Ποῖος εἶνε ἤδη ὁ χαρακτήρ τοῦ Ῥωστικοῦ πολιτεύματος δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν. Πρὸ τοῦ 1905 ὁ τσάρος ἦτο ἡ μόνη πηγὴ τοῦ δικαίου, ἡ δὲ θέλησίς του ἦτο ὁ ὑπέρτατος καὶ ἀδιαφιλονίκητος γνώμων τῆς νομοθεσίας. Μετὰ τὸν συνταγματικὸν χάρτην τοῦ 1905, ἰσχύει ὡς ἀρχὴ ἡ ὑπ' αὐτοῦ δοθείσα ὑπόσχεσις ὅτι οὐδὲν νομοσχέδιον δύναται νὰ γίνεταί νόμος ἄνευ τῆς συναινέσεως ἀμφοτέρων τῶν βουλῶν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἰσχύει εἰς ὁμαλοὺς καιροὺς μόνον, ὑποκειμένη εἰς ἐξαιρέσεις ἐν καιροῖς διαταράξεως. Ἐν κρισίμοις καιροῖς ὁ τσάρος ἀναλαμβάνει τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν του. Τὸ πολίτευμα οἷον διεμορφώθη ἔχει ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά. Οἱ ὑπουργοὶ τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν δὲν εἶνε μέλη τῆς κυβερνήσεως. Τοῦτο, κατὰ βάθος δύναται νὰ εἶνε πλεονέκτημα διότι καθιστᾷ αὐτοὺς ἀνεξαρτήτους τοῦ πρωθυπουργοῦ. Ὁ τσάρος διορίζει καὶ παύει αὐτοὺς χωρὶς νὰ συμβουλευέται τὸν πρωθυπουργόν, καὶ πρέπει αὐτὸς νὰ τοῖς δώσῃ ἄδειαν ὡς αἰεὶ θελήσῃ νὰ μετάσχῃ συζητήσεως ἐν τῇ βουλῇ. Ἐπίσης ἀδυνατοῦμεν ν' ἀποφανθῶμεν ποῖα εἶνε τὰ ὅρια τὰ διαχωρίζοντα τὴν νομοθετικὴν, τὴν δικαστικὴν καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ γεγονός εἶνε ὅτι ὁ τσάρος κατ' οὐσίαν οὐδὲν ἀπέβαλεν ἐκ τῆς ἀπολυταρχικῆς του ἐξουσίας. Τὸ χεῖριστον δὲ εἶνε ὅτι ἡ βουλὴ ἔχει ελαχίστην ἐξουσίαν καὶ εἰς οἰκονομικὰ ἀκόμη ζητήματα. Ὁφείλομεν ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐγκεῖται καὶ εἰς τὸν ἀπαλόν, εὐπλαστον χαρακτήρα τῶν σλάβων, οἵτινες μετὰ

μεγάλῃς εὐκολίας τρέπονται ἀπὸ τῶν ἔργων εἰς τοὺς λόγους, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου γεγονότος ἐπέρχεται νομοθετικὴ στέρησις καὶ διηνεκῆς λογομαχία τῶν βουλευτῶν. Εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς σλαβικῆς ἰδιοσυγκρασίας ὅτι ἐν πίσῃ συναθροίσει ὁ χρόνος σπαταλᾶται εἰς ἀμοιβαίας ἀντεγκλήσεις. Οἱ σλάβοι οὐδέποτε στέργουσι νὰ διακρίνωσι τὰς ἀρετὰς ἀλλήλων, ἀσμενίζονται μόνον νὰ ἀνακαλύπτωσι τὰς κακίας ἀλλήλων. Ὅπως δὲποτε καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, εἶνε γεγονός ὅτι τὸ Ῥωστικὸν ἔθνος δὲν αἰσθάνεται πλέον οἰανδήποτε στοργὴν ἢ εὐλάβειαν διὰ τὴν βουλὴν τῶν ἀντιπροσώπων του. Ἡ Ῥωστικὴ βουλὴ ἐπομένως δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κυματοθραύστης, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα καθ' ἣν θὰ ἐγερθῶσι τὰ γιγάντια κύματα τῆς ἐπαναστατικῆς θαλάσσης ἧτις ἀπειλεῖ νὰ συνεπάρῃ ἄρδην τὴν δυναστείαν καὶ τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα. Δυνάμεθα νὰ ἐξομοιώσωμεν τὸν Ῥωστικὸν ἀπολυταρχισμόν πρὸς κολοσσιαίαν πέτραν ἧτις κατύπιν μακροῦ ἀναπαύσεως ἐπὶ ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρους ἐκύλισεν ἄρτι καταπίπτουσα, ἀλλ' ἀνεχαιτίσθη σταματήσασα εἰς τὸ μέσον τῆς κατωφερείας. Δυνατὸν νὰ μείνῃ ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἀλλὰ δυνατὸν καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρὸς τὰ κάτω φοράν τῆς αἰφνιδίως συντρίβουσα πᾶν τὸ προστυχόν, ἐν τῇ κατακρημνίσῃ τῆς. Τὸ δεύτερον φαίνεται πιθανώτερον διότι ἀφ' ἐνός μὲν πολλὰ εἰσὶν αἱ ἐπιδράσεις αἱ προσπαθοῦσαι νὰ τὴν κυλίσωσιν ἄπαξ ἔτι, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ εἰς οὖς ἀνετέθη νὰ ματαιώσωσι τὰς ἐπιδράσεις ταύτας, εἰσὶν ἄλλοι μὲν ἀναρμόδιοι, ἄλλοι δὲ ὀλίγωροι, καὶ ἄλλοι συνεννοημένοι μὲ τὸν ἐχθρόν. Εἶνε προφανὲς λοιπὸν ὅτι παρίσταται ζωτικὴ ἀνάγκη μεταβολῆς τῶν πραγμάτων. Τὸ ζήτημα εἶνε: τίς θὰ ὀργανώσῃ τὴν μεταβολήν; Ἀκριβῶς νῦν ἡ δυναστεία ἔχει τὴν πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαν, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἰκανή. Καθ' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν ὑπάρχει πόθος πρὸς νέαν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐπανάστασιν, ἀλλ' ἀνάγκη σιδηρᾶ ἐπιβάλλει ὑπομονήν. Ἀπὸ τοῦ 1905 ἐπικρατεῖ τρομακτικὴ ἐξάρθρωσις τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, τόσῃ βαθμηδὸν ὅμως ἐπελθούσα ὥστε ὄχι μόνον ἡ σημασία τῆς ἔμεινεν ἀπαρατήρητος, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ὑπαρξίς τῆς. Ἐντούτοις τὰ ἐπακόλουθά τῆς εἶνε ἐπαισθητά. Τὸ γεγονός εἶνε ὅτι αἱ κυβερνώσαι τάξεις εὐρίσκονται εἰς ὀργανικὴν διάστασιν ἀπὸ τὸ ἔθνος. Κυβέρνησις, δυναστεία καὶ πολιτευόμενοι ἀποτελοῦσι χωριστὸν στρατόπεδον, ἀντίθετον πρὸς τὸν λαόν. Τὸ ἔθνος εἶνε ἐντελῶς ἀλλότριον πρὸς τὰς κυβερνητικὰς, νομοθετικὰς καὶ δικαστικὰς ἐνεργείας τοῦ κράτους. Ἐνίοτε ἡ βουλὴ καὶ ἡ κυβέρνησις παίζουσι ἐπιλαμβανόμεναι μεταρρυθμιστικῶν δήθεν μέτρων ἅτινα εἶνε εἰς τὸ ἔθνος ἀδιάφορα ὅσον θὰ ἦσαν ἀδιάφοροι εἰς κοιμωμένην χελώνην θωπέει ἐπὶ τοῦ ὀστράκου τῆς. Ἀλλὰ εἰσὶ τὰ ἰδεώδη πρὸς ἃ ἀτενίζει καὶ βαδίζει τὸ ἔθνος καὶ ἄλλα τὰ πρὸς ἃ τείνουσιν αἱ κυβερνώσαι τάξεις. Πᾶς νοήμων

παρατηρητής δύναται ἀσφαλῶς νὰ προείπη ἐπερχομένην δευτέραν ἐπανάστασιν. Ὁ στρατὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶνε ὑπὲρ τῶν καθεστώτων, ἀλλὰ τὸ σοσιαλιστικὸν κήρυγμα εἶνε τόσῳ σθεναρὸν καὶ ἀδιάλλειπτον ὥστε δὲν θὰ εἶνε ἐπὶ πολὺ ἐφικτὴ ἡ διαφυγὴ τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὰς σοσιαλιστικὰς πεποιθήσεις, ἃς διαδίδει μετὰ καταπληκτικῆς δραστηριότητος ὁ ἐπαναστατικὸς ὀργανισμὸς διὰ τῶν ἑφημερίδων. Ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ ἔθνος κατὰ βάθος εἶνε ὑπὲρ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐτέρωθεν ὡς ἐκ ποικίλων ἐπιδράσεων ὁ ῥωσικὸν στρατὸς περιίσταται βαθμηδὸν εἰς ἔκλυσιν. Τὸ αὐτὸ δύναται τις εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας ἡ ὄλη τελεσφορὸς ἔχει περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ προασπίξῃ τὸν θρόνον ἀπὸ καταστροφῆς. Ἄμα ἀπολέση ἡ ἀστυνομία καὶ αὐτὴν τὴν τελεσφορῶτητα τότε τὸ ὑπάρχον καθεστὸς ἀναποδράστως θὰ καταρρεύσῃ. Ἡ τελεσφορὸς τῆς ἀστυνομίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἀφθονίαν χρήματος, ἀλλὰ ἡ οἰκονομικὴ ἀνθηρότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἴασιν τοῦ ὄλου ὀργανισμοῦ. Ὡστε εὐρισκόμεθα ἐνώπιον φαύλου κύκλου. Ἰδιαζόντως ἀξία ἐρεύνης εἶνε τὰ αἰσθήματα τῶν χωρικῶν. Ἐπετίθετο ἄλλοτε ὅτι οἱ χωρικοὶ τῆς Ῥωσσίας εἶνε συντηρητικοὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν. Μάλιστα διὰ νὰ κατορθωθῇ συντηρητικὴ πλειονοψηφία ἐν τῇ βουλῇ, ὁ πρῶτος ἐκλογικὸς νόμος ἔδωκε δικαίωμα ψήφου εἰς τοὺς χωρικοὺς. Κατεδείχθη ὅμως ταχέως τὸ ἐσφαλμένον τῆς θεωρίας ταύτης. Κατεδείχθη ὅτι ὁ ῥώσος χωρικὸς ἐντελῶς ἀδιαφορεῖ πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ μόνον εἶνε πρόθυμος νὰ ὑποστηρίξῃ πάντα πολιτευόμενον ὅστις θὰ ὑπισχνεῖτο δώρησιν εἰς τοὺς χωρικοὺς τῶν γαιῶν ἃς κατέχουν οἱ εὐπατρίδαι, τὸ Στέμμα, καὶ ἡ Ἐκκλησία. Αἱ περὶ ἰδιοκτησίας ἰδέαι τῶν χωρικῶν τῆς Ῥωσσίας εἶνε πολὺ διάφοροι τῶν ἐπικρατουσῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ. Τὸ δὲ ἀγροτικὸν ἐπομένως πρόβλημα τῆς Ῥωσσίας εἶνε ὑπερτάτης σπουδαιότητος. Ὁ πρωθυπουργὸς Στολύπιν ἀπεπειράθη νὰ τὸ λύσῃ διὰ μεταβολῆς τοῦ φρονήματος τῶν χωρικῶν ἐπὶ τὸ συντηρητικώτερον, ἀλλ' ἀπέτυχε διότι προέλαβον αὐτὸν οἱ ἐπαναστατικοὶ πράκτορες πείσαντες τοὺς χωρικοὺς νὰ εὐνοῶσι τὴν προσδοκωμένην ἐπανάστασιν. Τὴν σπουδαιότητα τοῦ στοιχείου τούτου τῶν χωρικῶν δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ἅμα ἐνθυμηθῆ ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ τῆς Ῥωσσίας ἀποτελοῦσι τὴν τάξιν τῶν χωρικῶν, δηλαδὴ γεωργῶν. Ἐν τούτοις ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν περιγράφεται ὡς φυγόπυρος, ἀπαθὴς, καὶ νωθρός. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἐντεῦθεν ὑστερεῖ ὡς δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν παραβάλλοντες τὴν ἀντίθεσιν ἣν παρουσιάζει ἡ γεωργικὴ τάξις τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ χωρικοὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀποτελοῦσι τὸ ἐν τρίτου τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ καὶ ὅμως δίδουσι τὰ δύο τρίτα τῆς ὄλης παραγωγῆς, ἐνῶ οἱ χωρικοὶ τῆς Ῥωσσίας οὔτινες ἀποτελοῦσι τὰ δύο τρίτα τοῦ ὄλου ῥωσικοῦ πληθυσμοῦ, δίδουσι τὸ ἐν τρίτου

τῆς ὄλης παραγωγῆς. Τὸ ἐργατικὸν ζήτημα ἐν Ῥωσσίᾳ ἀνέκυψε δεινὸν ἀπὸ τοῦ 1905 καὶ ἐντεῦθεν. Οἱ ῥώσοι ἐργάται ἔδειξαν ἐμμονὴν ἀξιοσημείωτον ὡς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις των, ἃς καὶ ἐπέτυχον διὰ θαυμαστῆς ὀργανώσεως ὑπεργιῶν. Χάρις εἰς τὴν ἀποφασιστικότητα ταύτην, ἠλαττώθησαν αἱ ἐργάσιμοι ὥραι, ὑψώθη τὸ ἡμερομίσθιον, οἱ κίνδυνοι τοῦ ἐργάτου περιορίσθησαν, οἱ ὅροι τῆς διαλύσεως τῶν συμφωνιῶν ἔτυχον ἀπλοποιήσεως εὐνοικῆς πρὸς τοὺς ἐργάτας, καὶ τέλος ἐμειώθησαν τὰ κέρδη τῶν κεφαλαιούχων, πολλοὶ μάλιστα τῶν ὁποίων ἐξωντώθησαν ἐμπορικῶς. Τῷ 1905 τὰ ἡμερομίσθια τῶν γυναικῶν ἦσαν πολὺ χαμηλά, σπανίως ὑπερβαίνοντα τὰ 13 φράγκα τὸν μῆνα κατὰ μέσον ὄρον. Ἐκτοτε ὅμως ἡ κατάστασις τῶν τε ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργατριῶν οὐσιωδῶς ἐβελτιώθη. Ἐπι σημαντικώτερα βελτίωσις ἐπρόκειτο νὰ ἐπιτευχθῇ τῷ 1907 διὰ τῶν ἐργατικῶν νομοσχεδίων τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Ἐμπορείας καὶ Βιομηχανίας, Φιλοσοφῶφ, ἂν μὴ οὗτος ἀπέβηθησκεν περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους αἰφνιδίως καὶ ὁπωσοῦν ἀνεξηγήτως. Τῷ 1905 ὀργανώθησαν 13,110 ὑπεργίαι, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπεργιῶν ἀνήλθεν εἰς τρία σχεδὸν ἑκατομμύρια, τοῦθ' ὅπερ εἶνε πρωτοφανὲς γεγονός ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἱστορίᾳ τῆς Εὐρώπης. Εἶνε ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐνῶ αἱ οἰκονομικαὶ πρὸσοδοὶ τῆς Ῥωσσίας εἶνε κολοσσιαῖαι, οἱ κυβερνῶντες τὴν χώραν στεροῦνται τὴν ἱκανότητα νὰ χρησιμοποιοῦσιν αὐτάς κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς κάλυψιν τῶν δαπανῶν. Μεθ' ὅλον λοιπὸν τὸν πλοῦτον τῆς ἢ Ῥωσσία κινδυνεύει νὰ χρεωκοπήσῃ μόνον καὶ μόνον ἕνεκα τῆς ἀβελτερίας τῶν ἰθνητόρων αὐτῆς.

Κατασκευὴ νέων σιδηροδρόμων ἤκιστα ἐπεδιώχθη μετὰ τὸν ἰαπωνικὸν πόλεμον. Οἱ σιδηροδρομοὶ ἐν Ῥωσσίᾳ δὲν εἶνε ποσῶς κερδοφόροι ἐπιχειρήσεις, ὡς εἶνε ἀλλαχοῦ, καὶ τοῦτο διότι ἐπικρατεῖ μεγάλη καταδολίεσις καὶ ἀσυνειδησία. Ἐκατομμύρια ἐπιβατῶν ταξειδεύουσιν ἄνευ εἰσιτηρίων, ἐν γένει δὲ αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐταιρεῖαι ὑφίστανται γυγαντιαίας ζημίας, πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν ὁποίων ἀφαιμάσσουσι τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς ἐργάτας. Ἐπολογίζεται ὅτι ἕνεκα τῶν καταχρήσεων τούτων, ὁ λαὸς ὑφίσταται ἑτησίαν ἀπώλειαν ἑκατὸν ἑκατομμυρίων ρουβλίων. Οἱ δὲ κυβερνῆται τῆς χώρας ἀντὶ νὰ ἐκριζώσωσι τὸ κακόν, ὑψόνουσι τὸ τιμολόγιον τῶν εἰσιτηρίων.

Ἡ Ῥωσσία ἔχει ἀπείρους πηγὰς πλοῦτου, ἀλλ' οὐδεὶς γνωρίζει ν' ἀντλήσῃ δεόντως. Μία ἀθελήσια ἐπικρατεῖ, ἥτις ματαιώνει τὴν πλουτοφόρον δύναμιν τοῦ ἔθνους. Συνέπεια τούτου εἶνε καὶ τὸ ὑπέρογκον δημόσιον χρέος, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἦτο ἀνησυχαστικὸν μεθ' ὅλον τὸν ἰλιγγιώδη ὄγκον του, εἰάν ἡ διοίκησις ἦτο εἰς ἀρμοδίας χεῖρας, διότι ὁ δυνητικὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶνε κυριολεκτικῶς ἀνεξάντλητος.

Δεινὴ πληγὴ τοῦ ῥωσικοῦ ἔθνους ἀπειλοῦσα

ἐκφυλισμὸν εἶνε ἢ ἐκ τοῦ ἀλκοὸλ ἐξάντλησις καὶ ἀτονία. Ὁ ἀλκοολισμὸς δυστυχῶς ἐπεξετάθη τόσον ὥστε καὶ ἡ νεαρὰ ἡλικία εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ κράτος του. Ἐν τοῖς σχολείοις ἐπικρατεῖ ἀκροτάτη ἠθικὴ παραλυσία. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀποσυνθετικῶν τούτων δυνάμεων, ἡ παρούσα κατάστασις τῆς Ῥωσσίας φαίνεται ἀξιοθρήνητος, καὶ δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴπη τις ὅτι εἰς τοῦτο πταίει ἡ ἀπαιδευσία, ἢ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς χώρας. Τὰ θεμελιώδη αἷτια κείνται βαθύτερον. Κεῖνται εἰς τὸν σλαβικὸν χαρακτήρα ὅστις πιάσκει ἀπὸ τὴν νόσον ἐκείνην τῆς ἀτομικῆς φιλαυτίας τὴν καθιστῶσαν δυσκολωτάτου πράγμα τὸ θυσιάζειν ἀτομικὰς ὀρέξεις ὑπὲρ τοῦ συνολικοῦ συμφέροντος. Εἰς ἐξουδετέρωσιν τούτου ὑπάρχουν εὐτυχῶς πολλὰ ἐπιδράσεις, οἷον ὁ μεταρρυθμιστικὸς ζήλος ἐν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Πολιτείᾳ, ὁ ὑπὸ πολλῶν διατρεφόμενος. Ὁ Ῥωστικὸς Χριστιανισμὸς εἶνε ἐσβεσμένου ἠφαίστειον. Ὡς ἄξονα αὐτοῦ ἔχει τὴν ιδέαν τῆς εὐημερίας μετὰ θάνατον, ἐπομένως τὴν σήμερον εἶνε παντάπασιν ἀνίσχυρος ὅπως ἐφοδιάσῃ τὴν κοινωνίαν μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς προόδου. Ἐθέρμαινε καὶ ἐξωογόνει ποτὲ τὰ στήθη τῶν Ῥώσων ἡ ιδέα ὅτι ὁ Ῥωστικὸς Χριστιανισμὸς ἐμελλε νὰ ἀναστήσῃ τὰ σβεννύμενα ἔθνη δύο ἡπείρων, καὶ ἡ ιδέα αὕτη ἐπομένως ἦτο δύναμις διακεντῶσα εἰς δράσιν. Ἄλλ' ὡς δύναμις τοιαύτη σήμερον ἡ ιδέα δὲν σώζεται εἰμὴ εἰς ὀλίγα ἄτομα παρωχημένης γενεᾶς. Ἄν ἐσώζετο γενικῶς θὰ ἐξήγειρε τὸ ἔθνος πρό τινων μηνῶν ὅτε ἡ Αὐστρία προσήρτησε τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην ματαιώσασα οὕτω τὸ σχέδιον τῆς βαλκανικῆς Ὀμοσπονδίας καὶ θύψασα τὰς τελευταίας ἐλπίδας τῶν μεσημβρινῶν σλάβων. Ἄν ἐσώζετο ἡ εἰρημένη ιδέα γενικῶς, θὰ ἀπέλυεν ἀκαταγώνιστον ἐκρηξίν λαϊκοῦ μένους, ὅπερ θὰ ἠνάγκαζε τὴν κυβέρνησιν νὰ ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον ὅπως τῷ 1877. Ἄλλ' ἡ Ῥωσσία δεσμευομένη ὑπὸ συνθηκῶν ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἀπαθῆς θεατῆς τῆς ἀπορροφήσεως τῶν σλαβικῶν ἐπαρχιῶν καὶ ν' ἀποδεχθῇ τὸ ἀναπόδραστον, καὶ ὄχι μόνον δεσμευομένη ὑπὸ συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ ὀρωδοῦσα ὡς ἐκ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τοῦ στρατοῦ της, τῶν οἰκονομικῶν της, τῆς γεωργίας της, καὶ τῆς βιομηχανίας της. Ἐξ οἰασδήποτε ὀπτικῆς γωνίας καὶ ἂν ἐρευνήσωμεν τὴν σημερινὴν Ῥωσσίαν, φερόμεθα ἐνώπιον τῆς ἀντιθέσεως ἢν ἀποτελοῦσιν ἀφ' ἑνὸς αἰ λανθάνουσαι δυνάμεις της καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ὑφισταμένη ἐλεεινὴ ἀτονία της, φερόμεθα ἐνώπιον τῆς ἀποστάσεως ἣτις ὑπάρχει μετὰ τῶν ὑπεσχημένων καὶ τῶν ἐκτελεσθέντων, ἀποστάσεως ἣτις φαίνεται μᾶλλον ὡς ἄπειρος ἄβυσσος. Τὸ Ῥωστικὸν ἔθνος κάμνει τὴν ἐντύπωσιν μεγάλου καὶ πολυπλόκου μηχανισμοῦ, οὗ τὰ συνθετικὰ μέρη ἀπέβαλον πάντα πρὸς ἄλληλα σύνδεσμον. Ὁ μηχανισμὸς οὕτω εὐρίσκεται εἰς τεμάχια, καὶ ἂν ταῦτα ἐτίθετο πάλιν εἰς προσήκοντα σύνδεσμον

ὑπὸ εὐφροῦς τινὸς μηχανικοῦ, θὰ προέκυπτεν εἰς σπουδαῖος παράγων τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἄλλ' οὐδαμοῦ φαίνεται ὁ εὐφρὺς μηχανικός. Τὰ τεμάχια τοῦ μηχανισμοῦ κείνται κατεσπαρμένα, καὶ ἡμιεφθαρμένα ἐκ τοῦ εὐρώτος, τὸ δὲ αἰσιοδοξώτερον αἶσθημα τὸ ὁποῖον ἡ θεὰ αὐτῶν δύναται ν' ἀφυπνίσῃ εἰς τοὺς στοχασμοὺς τῶν ἀγαπώντων τὴν Ῥωσσίαν, εἶνε μία ἀόριστος ἐλπίς.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

[Ἡ κάτωθι μυχιολογικὴ μελέτη, ἦν ἀντλοῦμεν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ κ. G. K. S. Mead, συνοψίζει τὸ πόρισμα τῆς νεωτάτης ἐρεύνης τῶν πηγῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὴν παραθέτομεν ὡς λίαν πληροφορητικὴν καὶ οὐδαμῶς ἀντικειμένην εἰς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Διότι, καὶ ἐν παντελῶς ἐξοβελισθῇ τὸ ἱστορικὸν μέρος τοῦ Χριστιανισμοῦ, πάντοτε ἀπομένει δαψιλῆς ἢ πηγὴ τοῦ ἠθικοῦ σθένους καὶ τῆς παρηγορίας τῶν ἀνθρωπίνων ὀδυνῶν. Ὁ κύκλος τῶν μυχιολογικῶν τούτων ἐρευνῶν τείνει νὰ δώσῃ πλήρη καὶ ἱκανοποιητικὴν ἐξήγησιν τοῦ θαυμασίου γεγονότος, ὅτι οἱ πρῶτοι ἐνωτισθέντες ἐκ τῶν διδαγμάτων τοῦ Χριστοῦ ἦσαν τιτᾶνες ὑπὸ ἐκποψιν εὐθύτητος ἐν τῇ διαγωγῇ τοῦ βίου, καὶ ὑπὸ ἐκποψιν πνευματικῆς δυνάμεως καὶ ἰαματικῆς ἐπιρροῆς.]

Πῶς ἐξηγεῖται ἡ ὑπερφυῆς δύναμις τῶν πρώτων Χριστιανῶν εἶνε πρόβλημα ἀπασχολήσαν τοὺς ἐρευνητὰς ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Αἱ νεώτεραι μυχιολογικαὶ σπουδαὶ παρέχουσι πολυτιμοτάτας νύξεις πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος. Ἐν πρώτοις δεόν νὰ κάμνωμεν διέκρισιν μετὰξὺ δύο μεθόδων—τῆς θεολογικῆς μεθόδου καὶ τῆς γνωστικῆς μεθόδου. Ἡ θεολογικὴ μέθοδος ἐπεχείρησε νὰ καταρτίσῃ τὴν προσωπικότητα τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῇ βάσει ἀφηγήσεως περὶ τῶν πράξεων καὶ λόγων Αὐτοῦ ἦν ἔκρινεν ὡς αὐθεντικὴν καὶ ἀναμφισβήτητον. Ἡ μέθοδος αὕτη κατέληξεν εἰς οὐδέν. Ἡ γνωστικὴ μέθοδος ἀπ' ἐναντίας ἠσχολήθη νὰ ἀναλύσῃ πρῶτον τὰ στοιχεῖα τῆς μεγάλης ἐκείνης προσωπικότητος ὥστε νὰ κατανοηθῇ τίς εἶνε ὁ Χριστός, καὶ ἔπειτα νὰ σταθμισθῶσιν αἱ περὶ Αὐτοῦ ἀφηγήσεις ὡς πρὸς τὸ ἂν ὦσιν ἄξιοι λόγου ἢ μὴ. Οἱ ἀσπασθέντες ἀπὸ αἰώνων ἤδη τὴν γνωστικὴν μέθοδον εἶνε οἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφερόμενοι Γνωστικοὶ ἐρευνηταί, οἱ καταλήξαντες εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε κεντρικὸν πρόσωπον παγκοσμίου δράματος ὁρατῶς τε καὶ ἀοράτως ἐκτυλισσομένου. Ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν γνωστικὴν ἀντίληψιν εἶνε ἡ κλίμαξ τοῦ μεγάλου Δράματος. Ἀντιλαμβάνονται δηλαδὴ οἱ Γνωστικοὶ ὅτι κόσμος ἤρξατο δημιουργούμενος ἀφ' ὅτου ἐπήλθε διαφορισμὸς τις μετὰξὺ ὕλης καὶ πνεύματος. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ κόσμου προβαίνει καὶ τέλος ἐξ αὐτῆς παράγεται ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου προβαίνει καὶ τέλος ἐξ αὐτῆς παράγεται ἡ ἀναγέννησις, ἣτις εἶνε νέα συνάντησις τοῦ πνεύματος μετὰ τῆς ὕλης. Ἄνευ τοιαύτης συναντήσεως τὸ Σύμπαν θὰ ἔβαινε τυφλῶς καὶ ὁ κόσμος θὰ ἦτο κόσμος βίας καὶ ὀδύνης. Ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως ταύτης ἔσωσε τὸν κόσμον ἡ ἀναγέννησις, ἄλλως καλουμένη ἐλευσις

τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸν Κόσμον. Ὁ Χριστὸς οὕτω εἶνε ἡ ὁδὸς δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος συναντᾶται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀνθρωπότης προησθάνθη τὸ γεγονός τοῦτο, καὶ ἐντεῦθεν ἔχομεν τὰς προχριστιανικὰς προσδοκίας τῶν ἐθνῶν περὶ ἀναμενομένου Σωτῆρος μέλλοντος νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν φορὰν τῆς κοσμικῆς ἐξελίξεως καὶ ἐπαναφέρῃ τὰς συνειδήσεις εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐπίγνωσιν τῆς θείας καταγωγῆς των. Ἡ προσδοκία περὶ ἐμπράκτου ἐμφανίσεως τοῦ Σωτῆρος ἦτο ὑπὲρ ποτε ζωηρὰ κατὰ τὸν πρῶτον π.Χ. αἰῶνα. Ἐπειδὴ δὲ διεκρίνοντο πολλοὶ διδύσκαλοι, σοφοί, προφῆται, καὶ ἀρχηγοὶ συστημάτων, πολλοὶ ὑπῆρξαν καὶ αἱ ἀξιώσεις ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ἦτο Σωτῆρ. Ἡ πρακτικὴ ἀξία τῶν ἀξιώσεων τούτων εἶνε ὅτι ἐπεκράτει καιρῶς πεποιθήσις ὅτι Σώζουσα τις Δύναμις ἐμελλε ν' ἀποκαλύψῃ ἑαυτήν, καὶ ὅτι ἡ Σώζουσα αὕτη Δύναμις προσεδοκάτο νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς πλείονα ἄτομα ἀνθρώπων, ὄχι εἰς ἓν μόνον. Ἡ προσδοκία ἦτο ὄχι ὅτι ὁ Σωτῆρ θὰ ἐνεφανίζετο ὡς οὐράνιον ὄν ἐν οὐρανία μεγαλειότητι, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐξεδηλοῦτο ἡ σώζουσα δύναμις διὰ τῶν πράξεων καὶ τῶν λόγων πεφωτισμένου ἀρχηγοῦ, προφήτου, διδασκάλου, ἢ φιλοσόφου, ἢ ἔστω καὶ ἱερέως ἢ βασιλέως. Ἦτο γενικὴ καὶ ἐδραία ἢ τοιαύτη πεποιθήσις τῶν Γνωστικῶν, οἵτινες ἀντελήφθησαν ἐκδηλουμένην τὴν Σώζουσαν Δύναμιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ. Ἄλλ' οἱ Γνωστικοί, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Θεολόγους, δὲν ἀπεπειράθησαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἀντίληψιν των δι' ἀποδείξεων. Ὁμολογοῦν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν ἀποδείξωσιν. Ἡ Γνώσις δὲν εἶνε οὔτε ἱστορία οὔτε ἐπιστήμη. Τὸ ὅτι δὲ ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ Σωτῆρ εἶνε θέμα διαφεύγον τὴν ἀρμοδιότητα καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἡ Γνώσις ἔχει βαθυτέρας βάσεις διότι ἐδράζεται ἐπὶ τῆς μυχίας πείρας τοῦ πνεύματος. Ἐξωτερικὰ πειστήρια δὲν εἶχεν εἰμὴ μόνον ἓν, καὶ αὐτὸ ἦτο ἡ ἀμεσος συνάφεια καὶ κοινωνία μετ' αὐτῆς ταύτης τῆς Σωζούσης Δυνάμεως. Μόνον ἢ τοιαύτη ἐπικοινωνία ἠδύνατο νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν μυχίαν ἀντίληψιν καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν φύσιν τοῦ Χριστοῦ νοητήν. Μόνον ἢ ἐπαφὴ μετὰ τοῦ Πνεύματος ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὸν ἀμφιβάλλοντα περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς Σωζούσης Δυνάμεως.

Πρόβλημα σοβαρῶς ἀπασχολοῦν τοὺς Γνωστικούς τῆς πρώτης ἑκατονταετηρίδος ἦτο, ἂν τὸ ἄτομον ἐν τοῖς μυχίοις τοῦ ὁποίου συνετελέσθη ἔνωσις μετὰ τῆς Σωζούσης Δυνάμεως ἐξακολουθῇ νὰ ἔχῃ τὰ ἀτελείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἢ προήχθῃ εἰς ὑπεράνθρωπον περιωπήν; Ἐντεῦθεν αἱ διχογνωμίαι περὶ τοῦ ἂν ὁ Ἰησοῦς διέμεινεν ἄνθρωπος μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν ἔνωσιν ἢ κατέστη θεὸς ἢ θεάνθρωπος. Ἐνιοὶ τῶν Γνωστικῶν ἰσχυρίζοντο ὅτι ἡ ἔνωσις διήρκεσε βραχὺν χρόνον, ἐνῶ ἄλλοι ὑπεστήριζον ὅτι διήρκεσε μέχρι τέλους. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν Γνωστικῶν, τὸ

Δρᾶμα τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος ἦτο διατύπωσις βαθειῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν. Οἱ Γνωστικοὶ διέκρινον δύο φύσεις ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σωτῆρος. Ἡ φύσις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ φύσις τοῦ Χριστοῦ συνεδέθησαν διὰ τοῦ βαπτίσματος ὅτε ὁ Χριστὸς "ἐν εἶδει περιστερᾶς" κατήλθεν ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ἐκ τῆς ἀπολύτου καὶ ὑπερτάτης ἐκείνης βασιλείας ἣτις δεσπόζει πάντων τῶν ὄντων καὶ πάντων τῶν πραγμάτων· τότε δὲ ἤρξατο ποιῶν θαυμῖσια ἥτοι ἐκδηλῶν θείας δυνάμεις. Ἐπρέσβευον ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ἡ Σώζουσα Δύναμις, ἡ ἐπίτηδες κατελθούσα ἄνωθεν ἵνα καταβάλῃ τὰς Δυνάμεις τῆς Μοίρας αἵτινες ἦσαν αἰτία πάσης συμφορᾶς.

Περὶ ἐνὸς πράγματος πάσαι αἱ διάφοροι μυχιολογικαὶ σχολαὶ ἦσαν ὁμόφρονες, δηλαδή, ὅτι τὸ συνιστῶν Σωτήρα, Χριστόν, ἢ Διδάσκαλον τὸν Ἰησοῦν, ἦν τὸ γεγονός ὅτι τὸ Μέγα Μυστήριον, ὅπερ ἦν τὸ ὑπατον μυστήριον τῆς ὄλης Γνώσεως, εἶχε συμπληρωθῇ ἐν Αὐτῷ. Ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ὀφίτων ἡ κάθοδος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐκτίθεται ὡς ἡ τελικὴ πράξις ἐνδοτέρου μυστηρίου. Πρὸ τῆς Καθόδου ὑφίστατο ἔνωσις Μεγάλου Νοῦ καὶ Μεγάλης Ψυχῆς, ἄπερ, ἠνωμένα οὕτως ἐν Μιᾷ Παρουσίᾳ, περιέβαλον τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν ἐκλεκτὸν Αὐτῶν Τίον. Τοῦτο ἦν ἡ τελειοποίησις κοσμικοῦ μυστηρίου πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἐν τῷ ἀτόμῳ τελειοποιημένου ἀνθρωπίνου ὄντος. Οἱ Ὀφίται λέγουσι προσέτι, ὅτι πολλοὶ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ δὲν συνησθάνοντο τὴν ἐπ' αὐτοῦ Κάθοδον τοῦ Χριστοῦ. Μόνον ὅτε κατήλθεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν ἤρξατο δεικνύων δυνάμεις καὶ θεραπεύων καὶ κηρύττων τὸν ἕως τότε ἄγνωστον Πατέρα καὶ φανερῶς ὁμολογῶν ὅτι ἦτο ὁ Τίος τοῦ Πρώτου Ἀνθρώπου. Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἄρχοντες ὠργίσθησαν καὶ ἐνήργουν ὅπως τὸν ἀποκτείνωσιν. "Ὅτε ἐμελλε νὰ συμβῇ τοῦτο ὁ Χριστὸς-μετὰ-τῆς-Σοφίας ἀπῆλθον εἰς τὰς Ἀφθάρτους σφαίρας, ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἦν ὁ ὑποστάς τὸν σταυρικὸν θάνατον. Ὁ Χριστὸς ὅμως δὲν ἐπελάθετο τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἔστειλεν ἄνωθεν Δυνάμιν τινα εἰς αὐτὸν ἣτις τὸν ἀνίγειρε σωματικῶς οὐχὶ ἐν τῷ φυσικῷ σώματι ἀλλὰ ἐν τῷ σώματι ὅπερ καλοῦσι ζωτικόν τε καὶ πνευματικόν· διότι τὰ γῆινα αὐτοῦ στοιχεῖα τοῦ φυσικοῦ του σώματος τὰ ἔπεμψε πάλιν εἰς τὴν γῆν. Οἱ μαθηταὶ ὅμως, καίπερ ἰδόντες αὐτὸν ἐγειγερμένον, δὲν τὸν ἐγνώριζον· μάλιστα δὲν ἐγνώριζον ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ὅστις ἐξηκολούθησε διδάσκων μετὰ τὸν θάνατόν του διότι ἦτο ἡ Δύναμις ἢ ἐγερθεῖσα ἐκ νεκρῶν καὶ οὐχὶ τὸ φυσικὸν αὐτοῦ σῶμα.

Τοὺς ὑπὸ Εἰρηναίου καλουμένους Ὀφίτας, ὁ Ἰππόλυτος ὀνομάζει Ναασσηνοὺς (Ναχάσς Ἑβραϊστί, = Ὀφίς).* Ὁ Ἰππόλυτος λέγει, ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν ὄνομα, εἶτα ὀνομάσθησαν Γνω-

* Ὀνομάσθησαν δὲ Ὀφίται (Γνωστικοί) ἐκ τοῦ ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίῳ (κεφ. 10, 16) χωρίου: "Ἐστὲ σοφοὶ ὡς οἱ ὄφεις.

στικοί, αξιούντες ὅτι “γιγνώσκουσι” τὰ “βάθη” —τουτέστι, τὴν ἐσωτερικὴν ἔννοιαν τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ· ἡ Γνώσις πρὸς ἣν ἠτένιζον ἦτο Βαθεῖα Γνώσις καὶ οὐχὶ ἐπιστημονικὰ φαινόμενα. Ἐντεῦθεν τὸ ἀρχικὸν τῶν ὄνομα ἴσως ἦτο ἀπλῶς “Οἱ Ὀφεις”*, ὡς ὑποδηλοῖ ἡ ἀνωθι παρατεθειμένη λέξις τοῦ Εἰρηναίου. Ὁ Ἰππόλυτος λέγει ὅτι ὑπῆρχον πλείσται σχολαὶ πηγύζουσαι ἐξ αὐτῆς τῆς ρίζης.

Ὡς πρὸς τὰ δόγματα τῶν ἀρχαίων τούτων Ναασσητῶν, οὗτοι ἐλάτρευον τὸν Ἐπουράνιον Ἄνθρωπον ὡς Λόγον ἢ Ἐπίστατον Ἀρχοντα τῶν παγκοσμίων ἀρχῶν, —δηλαδή, τῶν “ὀλοτήτων” ἢ αἰώνων, πάντων τῶν τετελειωμένων ἢ συμπληρωμένων ὄντων. Ὁ Ἐπουράνιος Ἄνθρωπος ἦν κατ’ ἀνάγκην δι’ αὐτοὺς ἡ συμπλήρωσις ἢ τελειοποίησις ἢ πληρότης, καὶ ὡς τοιοῦτος δέον νὰ ἦ ἄρρεν—θῆλυ ἐν ἐνί,—ἦτοι, δὲν πρέπει μόνον νὰ περιέχη τὰς δύο μεγάλας ἀρχὰς τῆς γενέσεως ἀλλ’ ἐπίσης καὶ τὴν μόνην ἀρχὴν τῆς ἀναγεννήσεως. Ἦτο δημιουργικὸς καὶ αὐτοδημιουργικὸς. Εἶπε ὁ Ἄνθρωπος τῶν Κραταίων Ὀνομάτων, ὁ Ἀνὴρ-Γυνή, Πατὴρ-Μήτηρ, ὅστις μόνον δύναται νὰ ὀνομασθῆ διὰ λέξεων δυνάμεως. Οὗτος ἐστὶν ὁ αἰώνιος γεννῶν τὰς Ἐτελειότητας ὡς Γονεὺς, ἢ Πατὴρ-Μήτηρ, τῶν Αἰώνων,—ὁ Ἐπίστατος Λόγος, ὑφ’ οὗ πάντα τὰ ὄντα καὶ πάντα τὰ πρῶγματα ἐδημιουργήθησαν· τοῦ ὁποῦ τοῦ “Ἐκ Σοῦ” ἐστὶ Πατὴρ, καὶ τὸ “Διὰ Σοῦ” Μήτηρ. Ἡ ἐνεργητικότητα ἢ δράσις αὐτοῦ ἐκδηλοῦται ὡς τριπλῆ ὄψις (ἄρρεν) ἢ τριπλοῦς τρόπος (θῆλυ): κοσμικὸν πνευματικόν, κοσμικὸν ψυχικόν, κοσμικὸν ὑλικόν ἢ οὐσιώδες· τουτέστιν, ὡς Μέγας† Νους, Μεγάλη Ψυχὴ καὶ Μέγα Σῶμα. Ἡ Γνώσις τοῦ Ἐπουρανίου τούτου Ἀνθρώπου (Μεγάλου Νοῦ καὶ Μεγάλης Ψυχῆς ἐν ἐνί—τοῦ Χριστοῦ) εἶπε ἡ “ἀρχὴ τῆς Ἐτελειότητος”, ὁδηγοῦσα εἰς τὸ ἔτι μᾶλλον κεκρυμμένον, ἀνέκφραστον μυστήριον, τὸ τελικὸν μυστικόν, τὴν Γνώσιν τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐστὶ “τελειοποιημένη Ἐτελειότης.” Καὶ αἱ τρεῖς ὑποστάσεις—πνευματικὴ, ψυχικὴ, καὶ ὑλική,—κατῆλθον ὁμοῦ ἐπὶ ἓνα ἄνθρωπον—τὸν Ἰησοῦν τὸν γεννηθέντα ἐκ Μαρίας· τουτέστι, γεννηθέντα ἐκ Παρθένου, ἢ μετὰ τὴν ἀναγέννησίν του, ὅτε εἶχε προσαρμοσθῆ “μετὰ ἀγνῶν ἀγνωτήτων νῦν ἐξηγητισμένων.” ὡς ὁ Μιθραϊκὸς Κανὼν τὸ ἐκφράζει. Οἱ Γνωστικοὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνθρωποι, ὡμίλησαν ἕκαστος ἐκ τῆς ἰδίας ἐν ἑαυτῷ οὐσίας πρὸς τὸ εἰδικὸν αὐτοῦ ποίμνιον καὶ ὅτι τῶν κοσμικῶν ἀρχῶν εἶνε τρεῖς κατηγορίαι—ἀγγελικὴ, ψυχικὴ, καὶ ὑλική· καί, ἐπομένως, ὅτι δέον νὰ ὑπάρχωσιν ἐπὶ γῆς τρεῖς Ἐκκλησίαι—

* Ἡ ὀνομασία αὕτη εἶνε κοινὴ καὶ παρὰ τοῖς μεμνημένοις ἐν βραχμανικαῖς καὶ βουδιστικαῖς παραδόσεσι.

† “Μέγας”: ἐνοσητέα ἢ λέξις οὐχὶ ἀναφορικῶς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς “μαγικὸς,” τ.ε., αἰώνιον τι καὶ ἀμεσον, μὴ ἀπλούμενον εἰς χρόνον καὶ διάστημα.

Ἀγγελικὴ (ἢ Πνευματικὴ), Ψυχικὴ, καὶ Γῆνη, ἃς ἀνέφερον ὡς Ἐκλεκτὴν, Καλουμένην, καὶ Δεδεμένην. Οἱ ὄροι οὗτοι βεβαίως καθωρίσθησαν διαφόρως, ἀναλόγως τῶν διαφορῶν γνωμόνων· πραγματικῶς ὅμως ἡ διαίρεσις αὕτη παραμένει ἀληθῆς ἕως τοῦ νῦν. Οἱ μὲν, χωρὶς νὰ ἐννοώσιν, εἶνε ὅλως δι’ ὅλου ὑλισταὶ ἐν τῇ Πίστει, ἄτε ὄντες δεδεμένοι ὑπὸ τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν τύπων τῆς Ἐκκλησίας· ἄλλοι αἰσθάνονται τὴν Δύναμιν, τὴν Ἀγάπην καὶ τὴν Σοφίαν τοῦ Σωτῆρος, καὶ σταθερῶς πιστεύουσιν εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ δὲν ἔχουσιν ἄμεσιν γνῶσιν· ἄλλοι τέλος γινώσκουσιν ἐν τῇ Ζώσῃ Γνώσει ἥτις φωτίζει, ἱκανοποιεῖ καὶ καθαγιαίνει.

Κατ’ ἐπίσημον στατιστικὴν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑκατομμυριούχων ἐν Πρωσσίᾳ, ὅστις, πρὸ 13 ἐτῶν ἦτο 5,250, ἀνέρχεται σήμερον εἰς 8,377. Ἀλλ’ ἡ περιουσία τῶν ἑκατομμυριούχων ἠξήθη πολὺ ταχύτερον τοῦ ἀριθμοῦ των. Αὕτη ἀνῆρχετο εἰς 13,482,000,000 μάρκα τῷ 1895, σήμερον ὅμως ἠξήθη εἰς 23,650,000,000, ἦτοι ἡ περιουσία τῶν ἐν Πρωσσίᾳ ἑκατομμυριούχων ἠξήθη, ἐντὸς 13 ἐτῶν, κατὰ δέκα καὶ πλέον δισεκατομμύρια. Εἰς χεῖρας ὀκτακισχιλίων κεφαλαιούχων εὑρίσκειται συγκεντρωμένον τὸ τέταρτον τοῦ ὅλκου πλοῦτου τῆς Πρωσσίας. Ἐξ ἀντιθέτου, ὑπάρχουσι σήμερον ἐργάται 5 ε ν ε ρ γ α σ ί α ς 80,000 εἰς Βερολίνον μόνον.

Ὁ κ Γεωργάικος, ἐν βιβλίῳ του ἐσχάτως ἐκδυσθέντι ὑπὸ τὸν τίτλον “Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμισις ἐν Ῥωμονίᾳ,” δίδει περιέργους λεπτομερείας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Δουνάβεως. Ἐν Ῥωμονίᾳ ὑπάρχουσι τετρακισχίλιοι μεγαλοκτηματῆαι οἵτινες κατέχουσιν ὡς ἰδιοκτησίαν των τὸ ἡμισυ τῆς χώρας (τοῦλάχιστον τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους). Ἡ μικρὰ καὶ ἡ μέση ἰδιοκτησία (10—100 ἑκταρίων) ἀντιστοιχεῖ μόλις εἰς τὰ 11% τῆς ἐπιφανείας. Ὁ χωρικὸς τῆς Ῥωμονίας, ὅστις κατόπιν πολλῶν κόπων καὶ στερήσεων κατάρθρωσε νὰ ἐξοικονομήσῃ χιλιάδας τινὰς φράγκων, δὲν δύναται νὰ εὔρη γαίης πρὸς ἀγοράν.

Οἱ σιγκαλαῖοι, ὄντες συχνὰ ἐκτεθειμένοι εἰς τὰ δῆγματα τῶν ὄψεων ἀναγνωρίζουσιν εἰς τινὰς λίθους καλυμένους π α μ π ο ὕ κ α λ ο ὕ ἰδιώτητις ἀλαυθῆστου ἀντιδότου, εἰς τῶν λίθων τούτων, τιθέμενος ἐπὶ πληγῆς προξενηθείσης παρ’ ἔρπετοῦ, ἔχει τὴν ἀρετὴν νὰ ἀπορροφᾷ τὸ αἷμα τόσον ἀπλήστως, ὥστε νὰ συμπαρασύρῃ συγχρόνως καὶ τὸ δηλητήριον. Ἡ πεποιθήσις αὕτη ἐπιβεβαιώται διὰ συχνῶν ἀποτελεσμάτων ἰάσεων. Ἀνάλυσις γενομένη ἐπιστημονικῶς ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ φειδύπετρα αὕτη εἶναι ἀπλαύστατα φυτικὸς ἀνθραξ, ὅστις δύναται μάλιστα νὰ παραχθῆ καὶ χημικῶς δι’ ἰσχυροτάτης θερμάνσεως μέχρι πυρακτώσεως ἐλεφαντόδοντος ἢ κέρατος ἐλάφου εἰς ἀνθρακα ἐν κόνει. Ἡ πέτρα αὕτη δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ἐπωφελῶς κατὰ δηγμάτων μελισσῶν, εἴτε σφηκῶν, καλὸν δὲ θὰ ἦτο νὰ προμηθευθῶσιν τοιαύτας πέτρας οἱ φαρμακοποιοί, ἰδίᾳ οἱ ἐν τοῖς χωρίοις, διὰ τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες συχνὰ πίπτουσι θύματα παντοίων ἐντόμων.

Τὸ προσεχὲς τεύχος τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ θὰ περιέχῃ λίαν ἀξιωματικὸν ἕλθρον. Ἰδίως δύο ἐξόχως ἐνδιαφέροντα ἄρθρα περὶ τῆς Γαλλίας ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν καὶ περὶ τῆς ἰταλικῆς παλιγγενεσίας. Ἐτερον ὑπὸ σοφοῦ μωαμεθανοῦ περὶ τῆς πρακτικῆς ἀξίας τοῦ Ἰσλάμ, καὶ ἄλλο ἐκτάκτως γοητευτικὸν περὶ τῶν ἠθικῶν διδαγμάτων τῆς ἑλληνικῆς Τέχνης.

ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΚΑΝΕΙΣ.

ΚΩΜΩΔΙΑ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ ΣΩ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑΣ.

ΠΡΑΞΙΣ Α' (συνέχεια).

Φίλιππος. Νὰ σὰς παρουσιάσω κύριε Βαλεντίνε. Ἡ μητέρα μου, κυρία Λάμφρον Κλάνδον. [Ἡ κυρία Κλάνδον υποκλίνεται. Ὁ Βαλεντίνος υποκλίνεται, ψύχραιμος καὶ ἀτάραχος.] Ἡ ἀδελφή μου Γκλόρια. [Ἡ Γκλόρια υποκλίνεται μετὰ ψυχρῆς ἀξιοπρεπείας καὶ κάθεται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. Ὁ Βαλεντίνος ἄμα ἰδὼν αὐτὴν κυριεύεται ὑπὸ ἔρωτος καὶ περιπίπτει ἀθλίως εἰς ἐλεεινὴν σύγχυσιν. Ψάβει νευρικῶς τὸν πῖλον του, καὶ ἐκτελεῖ ἀδεξίαν τινὰ ὑπέκκλισην.]

Κυρία Κλάνδον. Ἀκούω ὅτι θὰ λάβωμεν τὴν εὐχαριστήσιον νὰ σὰς ἔχωμεν εἰς τὸ γεῦμα σήμερον, κύριε Βαλεντίνε.

Βαλεντίνος. Εὐχαριστῶ—ἐ—ἐάν ἐπιτρέψ—ἐε—ἐάν ἔχετε τὴν κωλοσύνην— [Πρὸς τὴν ὑπηρετρίαν, ἐταστικῶς.] Τί εἶνε;

Ἡ ὑπηρετρία. Ὁ σπητιοκοκκύρης θέλει νὰ σὰς ὁμιλήσῃ πρὶν ἐξέλθετε.

Βαλεντίνος. ὦ, εἶπέ του ὅτι ἔχω τέσσαρας πελάτας ἐδῶ. [Αἱ κυρία φαίνονται ἐκπληττόμεναι, ἀλλ' ὁ Φίλιππος διατελεῖ ἀδιατάρακτος.] Τὴν παρακαλῶ νὰ περιμείνῃ δύο λεπτά, καὶ θὺ—θὺ κατέβω νὰ τὸν ἰδῶ διὰ μίαν στιγμήν. [Ἐπανακουόμενος ἐμπιστευτικῶς εἰς τὴν νοσησοσύνην της περὶ τῆς καταστάσεως.] Εἶπέ του ὅτι ἔχω πολλὴν ἐργασίαν, ἀλλ' ὅτι θέλω νὰ τὸν ἰδῶ.

Ἡ ὑπηρετρία [καθησυχαστικῶς] Μάλιστα, κύριε [ἀπέρχεται].

Κυρία Κλάνδον [ἐτοιμαζομένη νὰ ἐγερθῇ]. Σὰς κρατοῦμεν, φοβαῖμαι.

Βαλεντίνος. Καθόλου, καθόλου. Ἡ παρουσία σας ἐνταῦθα θὰ μοῦ εἶνε τὰ μέγιστα χρήσιμος. Νὰ σὰς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, ὀφείλω ἐνοίκια ἐξ ἑβδομάδων, καὶ δὲν μοῦ ἤλθον πελάται εἰμὴ πρώτην φοράν σήμερον. Ἡ συνέντευξις μου μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότη μεγαλῶς θὰ ἐξομαλυνθῇ ὑπὸ τῆς φαινομενικῆς ταύτης ἀνθηρότητος τῶν ἐργασιῶν μου.

Δόλλυ [δυσηρεστημένη]. Μὴς τὰ ἐχαλάσατε, κύριε Βαλεντίνε, ἐνῶ ἡμεῖς σὰς παιρεστήσαμεν δῆθεν ὡς γνωστότατον ἐπιστήμονα, εὐπόλητον καὶ μὲ τὴν πρώτην πελατείαν.

Κυρία Κλάνδον [ἐμβρόντητος καὶ ἀγανακτοῖσα]. ὦ Δόλλυ, Δόλλυ! Κόρη μου, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ εἶσαι τόσο ἀγροῦκος; [Πρὸς τὸν Βαλεντίνον.] Σὰς παρακαλῶ συγχωρήσατε αὐτὰ τὰ βάρβαρα τέκνα μου, κύριε Βαλεντίνε.

Βαλεντίνος. Καθόλου, τὰ ἔχω συνειθίσει. Πολὺ σὰς παρακαλῶ, περιμείνατε πέντε λεπτά μέχρις οὗ ἀπαλλαχθῶ ἀπὸ τὸν οἰκοδεσπότην μου κύτω.

Δόλλυ. Μὴν ἀργήσετε. Πεινᾶμε.

Κυρία Κλάνδον [πάλιν ἐπιπληττουσα]. Δόλλυ, κόρη μου!

Βαλεντίνος [πρὸς τὴν Δόλλυ]. Δὲν θ' ἀργήσω. [Πρὸς τὴν κυρίαν Κλάνδον.] Εὐχαριστῶ. [Ῥίπτει λαθραῖον βλέμμα εἰς τὴν Γκλόριαν ἐνῶ στρέφει νὰ ἐξέλθῃ. Αὐτὴ τὸν παρατηρεῖ μὲ ὄφρος σοβαρὸν. Αὐτὸς περιπίπτει εἰς σύγχυσιν.] Ἐ—ἐ—πα—πα—εὐχαριστῶ. [Κατορθώνει ἐπὶ τέλος νὰ ἐξωθήσῃ αὐτὸν ἔξω, ἀλλὰ τὸ θέαμα εἶνε οἰκτρὸν.]

Φίλιππος [ψιθυρίζων εἰς τὴν μητέρα του.] Εἶδες; Νέα κατὰ κτησις τῆς Γκλόριας. [Εἶτα μεγαλοφῶως καὶ προαλειφόμενος διὰ ζωηρὰς σκηναίς.] Μητέρα ἄκουσε. [Λαμβάνει τὸ κάθισμα ἀπὸ τὴν γωνίαν καὶ κάθεται μετὰ μεγαλείου εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου, ἀντιγράφων τὴν πρόσφατον διαδήλωσιν τοῦ Βαλεντίνου. Ἡ Δόλλυ, αἰσθανομένη ὅτι ἡ θέσις της ἐπὶ τῆς βαθμίδος τῆς ὁδοντοιατρικῆς ἔδρας εἶνε ἀναξία τῆς σοβαρότητος τῶν περιστάσεων, ἐγείρεται, καὶ προσλαμβάνει ὄφρος σπουδαῖον καὶ ἀποφασιστικόν. Προβαίνει πρὸς τὸ παράθυρον, καὶ ἰσταται μὲ τὰ νῶτα πρὸς τὸ γραφεῖον, τὰς χεῖρας ὀπισθεν καὶ ἐπὶ τοῦ γραφείου. Ἡ κυρία Κλάνδον παρατηρεῖ ἀπορούσα τί μέλλον νὰ πράξουν. Ἡ Γκλόρια καθίσταται προσεκτικὴ. Ὁ Φίλιππος τανυθεῖ αὐτόν, θέτει τὰς χεῖρας συμμετρικῶς ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ ἀρχίζει λέγων.] Ἡ Δόλλυ καὶ ἐγὼ ἐλέγαμεν πολλὰ

τελευταίως, καὶ δὲν νομίζω, κρίνον ἀπὸ τὴν γνώσιν τὴν ὁποίαν ἔχω περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως—δὲν νομίζομεν ὅτι ἐκτιμᾶς [ὁμιλῶν πολὺ βεβουλευμένως, μὲ τὰς λέξεις χαριστὰς ἀπ' ἀλλήλων]—προσηκόντως—τὸ—γεγοιὸς—ὅτι

Δόλλυ [καθεζομένη ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς τραπέζης δι' ἄλματος].—ὅτι ἐμεγαλώσαμεν.

Κυρία Κλάνδον. Μπα, καὶ ποίας ἀφορμῆς παραπόσιν σὰς ἔχω δόσει;

Φίλιππος. Νὰ σοῦ εἰπῶ. Ὑπάρχουν μερικὰ ζητήματα διὰ τὰ ὁποῖα ἀρχίζομεν νὰ αἰσθανώμεθα ὅτι ἡδύναστο νὰ μῆς ἐμπιστευθῆς ὀλίγον περισσύτερον.

Κυρία Κλάνδον [ἐγειρομένη, μὲ ὄλην τὴν γαλήνην τῆς ἡλικίας της αἴφνης διακοκκίσαν, καὶ μὲ περίεργον ἔξαψιν, ἀξιοπρεπῆ, ἀλλὰ πείσμονα, εὐπροσήγορον, ἀλλ' ἀδυσώπητον—ἔξαψιν ὑπεθυμίζουσιν τὸ ἔφος τῶν ἀρχαιοτέρων προμάχων τῆς γυναικείας χειραφετήσεως]. Φίλιππε, πρῶτεξε. Ἐνθυμοῦ τί πάντοτε σὲ ἐδίδουσα. Ὑπάρχουν δύο εἶδη οἰκογενειακοῦ βίου, Φίλιππε καὶ ἐπὶ τοῦ πυρόντος ἢ πείρῃ σου περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐκτείνεται μόνον εἰς τὸ ἐν. [Ῥητορικῶς.] Τὸ εἶδος τὸ ὁποῖον γνωρίζεις βαιτίζεται ἐπὶ τῆς ἀλληλευλαβείας, ἐπὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ δικαίου παιτὸς μέλους τῆς οἰκογενείας νὰ χαίρῃ ἀνεξαρτησίαν καὶ νὰ χαίρῃ προσέτι τὸ προνόμιον τοῦ ἀπορρήτου [ἢ ἔμφασιν της ἐπὶ τῆς λέξεως "ἀπορρήτου" εἶνε σφουδρὰ] τῶν προσωπικῶν του ὑποθέσεων. Καὶ ἐπειδὴ ἀμφότερα αὐτὰ τὰ χαίρεις ἀκωλύτως, σοῦ φαίνονται τόσο φυσικὰ ὥστε δὲν τὰ ἐκτιμᾶς. Ἀλλὰ [μετὰ δηκτικῆς πικρίας] ὑπάρχει καὶ ἐν ἄλλο εἶδος οἰκογενειακοῦ βίου· βίου εἰς τὸν ὁποῖον ὁ σύζυγος ἀνοίγει τὰς ἐπιστολάς τῆς συζύγου του, καὶ ἀπαιτεῖ νὰ τοῦ δίδῃ λόγον διὰ πᾶν λεπτὸν τὸ ὁποῖον ἐξοδεύει, καὶ διὰ πᾶσαν στιγμήν τοῦ χρόνου της· βίου εἰς τὸν ὁποῖον τὸ αὐτὸ πᾶνχουν τὰ τέκνα ἀπὸ τὴν μητέρα των· βίου εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει δωμάτιον ἰδιαιτέρον οὔτε ὄρι τῆς ἡμέρας ἰερά· βίου εἰς τὸν ὁποῖον τὸ καθῆκον, ἡ ὑπακοή, ἡ στοργή, ἡ εὐτία, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ θρησκεία εἶνε ἀπαίσιοι τύραννοι, ἡ δὲ ζωὴ εἶνε χυδαία σειρά τιμωριῶν καὶ ψευδῶν, καταπίεσεως καὶ ἐξεγέρσεως, ἀντιζηλίας, ὑποψίας, ἀντεγκλήσεως. ὦ, δὲν δύναμαι νὰ σὰς τὸ περιγράψω αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Εὐτυχῶς διὰ σὰς, εἰσθε ἀδαιεῖς αὐτοῦ. [Κάθεται ἀσθμαίνουσα. Ἡ Γκλόρια, ἠεροδῶθη μὲ λαμπακοποιῦντας ὀφθαλμοὺς συμμερίζομένη ὄλην τὴν ἀγανάκτησιν τῆς μητρός της.]

Δόλλυ [ἀπροσπέλαστος εἰς τὴν ῥητορικῆν]. Ὅρα "Γονεῖς τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνος" κεφάλαιον περὶ ἐλευθερίας καὶ περαιτέρου.

Κυρία Κλάνδον [βίγουσα τὸν ἄμον τῆς Δόλλυ μὲ στοργήν, προθυμῶς ἔστω καὶ ἀπὸ τοὺς πειρακτικοὺς ἀστεϊσμούς της]. Ἀγαπημένη μου Δόλλυ· ἐάν ἤξευρες πόσον μὲ χαροποιεῖ ἡ ἰδέα ὅτι τὸ λαμβάνεις ὑπὸ ἀστείαν ἐποψίν, καίτοι δι' ἐμὲ ἔχει πικρὰν σοβαρότητα. [Ἀποφασιστικώτερον, στρεφομένη πρὸς τὸν Φίλιππον.] Φίλιππε· οὐδέποτε σοῦ κάμνω ἐρωτήσεις εἰς τὰ ἰδιαιτέρὰ σου. Ὑποθέτω ὅτι δὲν σκοπεύεις νὰ μοῦ κάμνης ἐρωτήσεις.

Φίλιππος. Φρονῶ ὅτι δικαιούμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἐρώτησις τὴν ὑποίαν ἐπεθυμοῦμεν νὰ κάμωμεν, εἶνε τόσο ὑπόθεσις ἰδική μας, ὅσον καὶ ὑπόθεσις ἰδική σου.

Δόλλυ. Ἐπειτα, μητέρα, δὲν εἶνε ὑγιεινὸν νὰ κρατῇ κανεὶς φιαλωμένας ἐντὸς τοῦ ἑνα σωρὸ ἐρωτήσεις. Βλέπεις ὅτι διὰ νὰ κρατῆς ἐντὸς σου ἀπόρητα τὸ ἀποτέλεσμα ἐξέσπασε φοβερὰ εἰς τὸν χαρακτήρη μου.

Κυρία Κλάνδον. Βλέπω ὅτι καλὰ καὶ σώνει θέλετε νὰ κάμετε τὴν ἐρώτησίν σας. Κάμετέ την.

Δόλλυ καὶ Φίλιππος [ἀρχίζοντες ταυτοχρόνως]. Ποῖος [Σταματῶσι.]

Φίλιππος. Ἀκουσε Δόλλυ· ἐγὼ θὰ διεξαγάγω αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἢ ἐσύ;

Δόλλυ. Ἐσύ.

Φίλιππος. Λοιπὸν κλείσε τὸ στόμα σου. [Ἡ Δόλλυ κλείει κυριολεκτικῶς, τὸ στόμα της] Ἡ ἐρώτησις εἶνε ἀπλή. Ὅταν ὁ ὀδοντοβγάλτης —

Κυρία Κλάνδον [ἐπιπλήττουσα]. Φίλιππε!

Φίλιππος. Ὁδοντοῦατροὺς εἶνε ἀσχημὴ λέξις. *Ἄς εἶνε. Ὅταν μᾶς ἠρώτησεν εἰς ἡμεῖς τέκνα τοῦ κ. Δέντμωρ Κλάνδον ἐκ Νεοβουρίας ἡμεῖς συνωδᾶ πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ συγγράμματός σου “Διαγωγὴ τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνος,” καὶ πρὸς τὰς ἐπανελημμένας προσωπικὰς παροτρύνσεις σου νὰ περικόπτωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν περιπτώσεων ψευδολογιῶν τὰς ὁποίας λέγομεν, ἀπηντήσαμεν ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ ὅτι δὲν γνωρίζομεν.

Δόλλυ. Καὶ εἶνε ἡ ἀλήθεια ὅτι δὲν γνωρίζομεν.

Φίλιππος. Σὺ! Ἡ συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων αὐτὸς τῶν οὐλῶν ἔφερε πολλὰς ἀντιρρήσεις καὶ πολὺ ἐδυσκολεύθη ὅσον ἀφορᾶ τὴν πρόσκλησίν μας νὰ γευματίσῃ μαζὺ μας καὶ τὰς ἀμφιβάλλων ἂν ἔχῃ φείγη ἄλλο ἀπὸ ψωμί καὶ τυρὶ πρὸ δύο ἐβδομάδων. Μητέρα, ἡ γνώσις μου περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μὲ ἀγεί νὰ παραδέχωμαι ὅτι ὑπῆρξεν ἢ ὑπάρχει ἀνθρώπος ὁ ὁποῖος εἶνε πατὴρ μας, καὶ ὅτι κατὰ πᾶσαι πιθανότητες σὺ γνωρίζεις ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος.

Κυρία Κλάνδον [μὲ ἐπανερχομένην τὴν ταραχὴν της]. Παῦσε Φίλιππε. Ὁ πατὴρ σου δὲν σοῦ εἶνε τίποτε, οὔτε εἶνε τίποτε εἰς ἐμὲ [μετὰ σφοδρότητος] ἀρκεῖ αὐτό. [Οἱ διδυμοὶ ἐσήφασαν, ἀλλὰ δὲν ἱκανοποιήθησαν. Τὰ πρόσωπά των πίπτουν. Ἀλλὰ ἡ Γκλόρια ἢ ὁποία ἠκροᾶτο τὴν διένεξιν προσεκτικῶς, αἰφνης παρεμβαίνει.]

Γκλόρια [προχωροῦσα]. Μητέρα, ἔχομεν δικαίωμα νὰ γνωρίζωμεν.

Κυρία Κλάνδον [ἐγειρομένη καὶ ἀντιμετωπίζουσα αὐτήν]. Γκλόρια! Τί ἐνοεῖς μὲ τὸν πληθυντικὸν “ἔχομεν.”

Γκλόρια [ἀνευδρότως]. Ἡμεῖς, τὰ τρία παιδιὰ σου. [Ὁ τόνος της εἶνε ἀλάθητος. Πρῶτην φοράν ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς μητρὸς της. Οἱ διδυμοὶ παραχρῆμα ἀποτομολοῦσι εἰς τὸν ἐχθρόν.]

Κυρία Κλάνδον [θιχθεῖσα καιρίως]. Εἰς τὸ στόμα σου αὐτὸ τὸ “ἡμεῖς” ἄλλοτε ἐσήμαινε σὲ καὶ ἐμέ, Γκλόρια.

Φίλιππος [ἐγειρομένος ἀποφασιστικῶς καὶ θέτων μακρὰν τὸ κάθισμα]. Σὲ θλίβομεν ὡς τὸ ἀφήσωμεν τὸ ζήτημα. Δὲν ἐνομίζομεν ὅτι θὰ δυσηρεστεῖσο. Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ γνωρίζω.

Δόλλυ [ἀπομακρυνομένη ἀπὸ τὴν τράπεζαν]. Οὔτε ἐγώ. *Ὡ, μὴ λυπεῖσαι μητέρα. [Παρατηρεῖ τὴν Γκλόριαν ὀργίλως.]

Κυρία Κλάνδον [θιγουσα ἐσπευσμένως τοὺς ὀφθαλμούς της μὲ τὸ μανδύλιον καὶ καθήμεν ἄδδισ]. Σ' εὐχαριστῶ, κόρη μου. Εὐχαριστῶ Φίλιππε.

Γκλόρια [ἀδυσωπῆτως]. Ἐχομεν δικαίωμα νὰ γνωρίζωμεν μητέρα.

Κυρία Κλάνδον [μετ' ἀγανακτήσεως]. *Ἄ! Ἐπιμένεις σύ.

Γκλόρια. Σκοπεύεις νὰ μὴ μᾶς τὸ κάμης γνωστὸν ποτέ;

Δόλλυ. Ἀῖ, Γκλόρια, παῦσε. Αὐτὸ εἶνε ἀπάνθρωπον.

Γκλόρια [μὲ ἥρεμον καταφρόνησιν]. Παρατηρῶ μεγάλην ἀδυναμίαν ἡθους.

Κυρία Κλάνδον [ἐγειρομένη καὶ βαδίζουσα πρὸς τὴν ἐστίαν]. Γκλόρια, λυποῦμαι νὰ νομίζῃς ὅτι ἔχω ἀδυναμίαν ἡθους. Ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σᾶς εἰπῶ αὐτὸ ὅπου ἐρωτᾶτε. Ἡ ἡλικία σας καὶ τῶν τριῶν εἶνε πολὺ νεαρά.

Φίλιππος. Αὐτὴ ἡ παρατήρησις δὲν συμβιβάζεται μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνος.

Δόλλυ [ἀπεγγέλλουσα περικοπήν]. “Αἱ μητέρες ὀφείλουσι ν' ἀπαντῶσιν εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις τῶν τέκνων των, καὶ ν' ἀπαντῶσιν ἀληθῶς.” Ὅρα “Μητέρες τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνος.”

Φίλιππος. Σελίς Ι.

Δόλλυ. Κεφάλαιον Α'.

Φίλιππος. Παράγραφος α'.

Κυρία Κλάνδον. Παιδιά μου, ἐνόουν νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι δὲν ἔχετε ἀκόμη τὴν πείραν τοῦ κόσμου. Ἐχω δοκιμάσει πολλὰ καὶ εὐχομαι ποτὲ νὰ μὴ δοκιμάσετε ἀρκετὰ ὥστε νὰ σᾶς ἐκμυστηρευθῶ τὰς ἰδικίας μου δοκιμασίας. Μόνον οἱ ὁμοιοπαθεῖς εἶνε καὶ συμπαθεῖς. Ἐν τούτοις θὰ φροντίσω νὰ μάθετε τὰ πάντα. Δὲν σᾶς ἱκανοποιεῖ αὐτό;

Φίλιππος. Ἄλλο πάλιν παράπονον, Δόλλυ!

Δόλλυ. Δὲν εἶμεθα συμπαθεῖς.

Γκλόρια [κλίνουσα ἐμπρὸς ἐπὶ τῆς καρέκλας της καὶ παρατηροῦσα τὴν μητέρα της σοβαρῶς]. Μητέρα δὲν ἐνόησα νὰ φανῶ ἀσυμπαθής.

Κυρία Κλάνδον [φιλοστόργως]. Τὸ γνωρίζω, κόρη μου. Νομίζεις ὅτι δὲν καταλαμβάνω;

Γκλόρια [ἐγειρομένη]. Ἀλλά, μητέρα—

Κυρία Κλάνδον [ὀπισθοχαροῦσα ὀλίγον]. Τί;

Γκλόρια [ισχυρογυμνώτως]. Δὲν ἔχει νόημα νὰ μᾶς λέγῃς ὅτι ὁ πατὴρ μας δὲν μᾶς εἶνε τίποτε.

Κυρία Κλάνδον [προκληθεῖσα εἰς αἰφνιδίαν ἀπόφασιν]. Ἐνθυμείσαι τὸν πατέρα σου;

Γκλόρια [ρεμβῶς]. Ὅχι.

Κυρία Κλάνδον [μὲ ἥρεμον σθένος, ἀλλὰ στυγνῶς]. Γκλόρια, εἰς ἡγόραζον ποτὲ μαστίγιον καὶ σὲ ἐκτυποῦσα μὲ αὐτό. [Ἡ Γκλόρια φρίττει ὁ Φίλιππος καὶ ἡ Δόλλυ δυσανασχετοῦσι καὶ οἱ τρεῖς προσβλέπουσι τὴν μητέρα των ἀποτροπιαζόμενοι ἐνῶ ἐκείνη ἀμειλίχτως ἐξακολουθεῖ.] σὲ ἐκτυποῦσα ἐπίτηδες, σκοπίμως, μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ σὲ πληγώσω! θὰ τὸ ἐνθυμῆσο αὐτό; [Ἡ Γκλόρια ἀφίνει κραυγὴν ἀγανακτήσεως καὶ ἀπεχθείας.] Αὐτό, Γκλόρια, θὰ ἦτο ἡ τελευταία ἀνάμνησις τοῦ πατρός σου, εἰς δὲν σὲ ἀπέσπων ἀπὸ αὐτόν. Τὸν ἐκράτησα ἔκτοτε μακρὰν σου. Κράτησέ τον τώρα καὶ σὺ μακρὰν μου, ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ νὰ μοῦ τὸν ἀναφέρῃς πλέον. [Ἡ Γκλόρια φρικιάσα συγκαλύπτει τὸ πρόσωπον μὲ τὰς χεῖρας της ἐπὶ μίαν στιγμήν. Ἀκούουσα κτύπον εἰς τὴν θύραν, στρέφει καὶ προσποιεῖται ὅτι περιεργάζεται τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Ἡ κυρία Κλάνδον κάθηται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. Ὁ Βαλεντίνος ἐπιστρέφει.]

Βαλεντίνος. Ἐλπίζω ὅτι δὲν σᾶς ἔκαμα νὰ περιμένετε. Αὐτὸς ὁ οἰκοδεσπότης μου εἶνε τῇ ἀληθείᾳ, περιεργότατος τύπος.

Δόλλυ [μετὰ ζωηρᾶς ἀνυπομονησίας]. Ὡ, εἰπέτε μας. Πόσην προθεσίαν σᾶς δίδει διὰ νὰ τὸν πληρῶσετε.

Κυρία Κλάνδον [καταθορυβημένη ἀπὸ τοὺς τρόπους τῆς θυγατρὸς της]. Δόλλυ, Δόλλυ, Δόλλυ μου. Δὲν πρέπει νὰ κάμνης ἐρωτήσεις.

Δόλλυ [συνεσταλμένη]. Λυποῦμαι μητέρα. Θὰ μᾶς εἰπέτε, κύριε Βαλεντίνε, ἂν εὐαρεστήθητε.

Βαλεντίνος. Δὲν θέλει τὸ ἐνοίκιον. Ἐσπασε τὸ δόντι του μὲ ἐν βρασιλιανὸν καρῦδι, καὶ θέλει νὰ τοῦ τὸ διορθώσω καὶ κατόπιν νὰ γευματίσω μαζὺ του.

Δόλλυ. Λοιπὸν φέρετέ τον ἐπάνω, βγάλετέ του τὸ δόντι ἀμέσως, καὶ πηγαίνομεν κατόπιν νὰ γευματίσωμεν ὅλοι μαζὺ. Εἰπέτε εἰς τὴν ὑπηρέτριαν νὰ τὸν φέρῃ. [Τρέχει εἰς τὸν κώδωνα καὶ κρούει αὐτὸν μὲ σφοδρότητα. Κατόπιν, μὲ αἰφνιδίον τόνον ἀμφιβολίας, στρέφει πρὸς τὸν Βαλεντίνον καὶ προσθέτει.] Ὑποθέτω εἶνε εὐυπόληπτος, — π ρ α γ μ α τ ι κ ῶ ς εὐυπόληπτος;

Βαλεντίνος. Καθ' ὅλα εὐυπόληπτος. Ὅχι ὡς ἐμὲ.

Δόλλυ. Λοιπὸν τρέξατε, φερετέ τον ἐπάνω.

Βαλεντίνος [προσβλέπων μετ' ἐνδοιασμοῦ τὴν κυρίαν Κλάνδον]. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἦτο πολὺ εὐτυχής νὰ—

Κυρία Κλάνδον [ἐγειρομένη καὶ παρατηροῦσα τὸ ἀρολόγιόν της]. Μετὰ χαρᾶς θὰ ἴδω τὸν φίλον σας εἰς τὸ γεῦμα εἰς τὸν πείσητε νὰ ἔλθῃ. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ περιμένω νὰ τὸν

Βαλεντίνος. Καθ' ὅλα εὐυπόληπτος. Ὅχι ὡς ἐμὲ.

Δόλλυ. Λοιπὸν τρέξατε, φερετέ τον ἐπάνω.

Βαλεντίνος [προσβλέπων μετ' ἐνδοιασμοῦ τὴν κυρίαν Κλάνδον]. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἦτο πολὺ εὐτυχής νὰ—

Κυρία Κλάνδον [ἐγειρομένη καὶ παρατηροῦσα τὸ ἀρολόγιόν της]. Μετὰ χαρᾶς θὰ ἴδω τὸν φίλον σας εἰς τὸ γεῦμα εἰς τὸν πείσητε νὰ ἔλθῃ. Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ περιμένω νὰ τὸν

ἴδω τώρα. Ἐχω συνέντευξιν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τὴν μίαν παρὰ τέταρτον μὲ παλαιὸν φίλον τὸν ὁποῖον δὲν ἔχω ἴδει ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν πρὸ δεκαοκτῶ ἐτῶν. Θὰ μὲ συγχωρήσητε ἐλπίζω.

Βαλεντίνος. Βεβαιότατα, κυρία Κλάνδον.

Γκλόρια. Νὰ ἔλθω καὶ ἐγώ;

Κυρία Κλάνδον. Ὁχι, κόρη μου. Θέλω νὰ εἶμαι μόνη.

[Ἐξέρχεται προδῆλως τεταραγμένη οὐκ ὀλίγον. Ὁ Βαλεντίνος τῷ ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ ἐξέρχεται κατόπι αὐτῆς.]

Φίλιππος [πρὸς τῆς Δόλλυ μὲ ὕφος πλήρες ἐννοίας]. Χρῆμι!

Δόλλυ [πρὸς τὸν Φίλιππον μὲ ὕφος πλήρες ἐννοίας]. Ἀχίχ!

[Ἡ ὑπηρετρία ἐμφανίζεται.]

Δόλλυ. Ὁδήγησε τὸν κύριον ἐπάνω.

Ἡ ὑπηρετρία [ἀμηχανοῦσα]. Κυρία;

Δόλλυ. Αὐτὸν τὸν γέρον μὲ τὸν πονοῦντον.

Φίλιππος. Τὸν οἰκοδεσπότην.

Ἡ ὑπηρετρία. Τὸν κ. Κράμπτον ἐννοεῖτε κύριε;

Φίλιππος. Κράμπτον εἶνε τὸ ὄνομά του;

Δόλλυ [πρὸς τὸν Φίλιππον]. Ἐχει ἦχον ρευματισμοῦ, δὲν νομίζεις;

Φίλιππος. Κλάψτον, πιστεύω εἶπε.

Δόλλυ [ἀνωθεν τοῦ ὤμου τῆς, πρὸς τὴν ὑπηρετρίαν]. Ὁδήγησε τὸν κ. Κλάψτον ἐπάνω.

Ἡ ὑπηρετρία [διορθώνουσα αὐτήν]. Τὸν κ. Κράμπτον, κυρία. [Ἐξέρχεται.]

Δόλλυ [ἐπαναλαμβάνουσα αὐτὸ ὡς μάθημα]. Κράμπτον, Κράμπτον, Κράμπτον. [Κάθεται μελετηρῶς εἰς τὸ γραφεῖον.] Πρέπει νὰ τὸ μάθω αὐτὸ τὸ ὄνομα ἄλλως, κύριος οἶδε πῶς θὰ τὸν ὀνομάζω.

Γκλόρια. Φίλιππε, Ἐμπορεῖς νὰ πιστεύσης τόσῳ φρικαλέον πρᾶγμα περὶ τοῦ πατρὸς μας, ὅπως αὐτὸ ὑποῦ εἶπεν ἡ μητέρα;

Φίλιππος. Ὁ, τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὑπάρχουν πλείστον ὄσοι. Ὁ γέρω Σαμικό, ἔδερνε τὴν γυναῖκα του καὶ τὰς θυγατέρας του μὲ μαστίγιον.

Δόλλυ [καταφρονητικῶς]. Ναι, αὐτὸς ὁ καλαβρέζος!

Φίλιππος. Προκειμένου λόγου περὶ ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι εἶνε κτήνη, πολλὰ κοινὰ ὑπάρχουν μεταξὺ ἐνὸς καλαβρέζου κτήνους καὶ ἐνὸς ἄγγλου κτήνους, Δόλλυ. Ἄκουε τί σοῦ λέγω· ἔχω πολλὴν γνῶσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. [Ἐπανακάθεται μὲ ὕφος γηραιῦ καὶ ὀρθοῦ ἀνδρός.]

Γκλόρια [μὲ ὀργίλην τύψιν συνειδότος]. Ἐνθυμεῖσαι τὰ παιγνίδια μας ὑποῦ ἐπροσπαθούσαμεν νὰ ματεύσωμεν τί εἶδος ἄνθρωπος νὰ εἶνε ὁ πατέρας μας. Ἐσὺ ἔλεγες ὅτι θὰ εἶνε κανένας βαθύπλουτος. Τὰ συλλυπητήριά μου, Δόλλυ.

Δόλλυ. Ἐλα, ἔλα! Καὶ σὺ ἔλεγες ὅτι θὰ εἶνε κανένας φιλάσθενος καρδιακός. Τὰ συγχαρητήριά μου, λοιπόν.

Φίλιππος. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἡ περὶ τοῦ θέματος τούτου ἀμάθεια καὶ δεισιδαιμονία ἐξέλιπε πλέον. Γνωρίζομεν ὀπισθόδηποτε τὸ ποῖον τοῦ ἀνθρώπου. [Ὁ Βαλεντίνος ἀκούεται ὀμιλῶν μὲ κάποιον ἔξωθεν τῆς θύρας.] Ἄκου, ἄκου· ἔρχεται.

Γκλόρια [νευρικῶς]. Ποῖος;

Δόλλυ. Ὁ Κλάψτον.

Φίλιππος. Σο. Ἡσυχία. Εἰς προσοχὴν. [Προσλαμβάνουν τὸ ἄριστον ὕφος των. Ὁ Φίλιππος εἰς χαμηλοτέρην φωνὴν πρὸς τὴν Γκλόριαν προσθέτει.] Ἄν ἀξίξῃ νὰ τὸν καλέσωμεν εἰς τὸ γεῦμα, θὰ νεύσω εἰς τὴν Δόλλυ, καὶ ἂν αὐτὴ νεύσῃ εἰς σέ, κάλεσέ τον χωρὶς πολλὰ καὶ λίγα.

Ὁ Βαλεντίνος ἐπιστρέφει μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότη. Ὁ κ. Φέργος Κράμπτον εἶνε ἀνὴρ περίπου ἐξηκοντούτης, ὑψηλός, τραχύς, ἰσχυρός, μὲ στόμα φρικῶδες ἰσχυρογνώμον, κακότροπον, ἀπληστον, καὶ μὲ φωνὴν ἐριστικῶς δογματικῆν. Προπάντων εἶνε εἰς τὸ ἔκακρον νευ-

ρικός καὶ ἐθαίσθητος, ἐάν τις κρίνῃ ἐκ τοῦ λεπτοῦ διαφανοῦς δερματός του καὶ τῶν λεπτῶν δακτύλων του. Τὸ γεγονός ὅτι ἐστεῦθεν πάσχει ἄς ἐκ τῆς δυσαρσεκείας ἢν προξενεῖ ἡ ἀξυθυμία του καὶ ἡ ἰσχυρογνωμασύνη του, καταδηλοῖται εἰς τοὺς νευρικούς, πληγμένους ὀφθαλμούς του, εἰς τὸν κλαυθμηρὸν τόνον τῆς φωνῆς του, εἰς τὴν ἀλγεινὴν ἀβεβαιότητά του ἐάν εἶνε εὐπρόσδεκτος, καὶ εἰς τὴν διηλεκτὴ, ἀλλ' ἀνεπαρκῶς ἐπιτυγχάνουσαν προστάθειάν του ὕψος διορθῶν τὴν φυσικὴν ἀγροικίαν τῶν τρόπων του καὶ τὴν εὐκολίαν μεθ' ἧς προσιβάλλεται. Ἡ ὀξύτης τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τοῦ μετώπου του δεικνύει ὅτι εἶνε νωθῶν ἄνθρωπος· αὐτὸν δὲ σημείων περὶ αὐτὸν ἐλέγχει αἰκουστικὴν δυσφορίαν, ἢ ἐμπορικὴν ἀτυλίαν. Εἶνε καλὰ ἐνδεδυμένος καὶ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν εὐποροῦντος ἐργαστασιάρχου, κληρονομήσαντος τὸ ἔργον πατρόςθεν. Ὁ ἐπενδύτης του ὅστις ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ ναυτικοῦ κυανοῦ δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ εἶδος τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ τοῦ σурμοῦ. Δὲν εἶνε ἀκριβῶς ἐπενδύτη πιλότου, ἀλλὰ τοιοῦτον τι εἶνε τὸ κόψιμον αὐτοῦ, μὲ διπλαῖν ἀτήθος, στιβαρὰ κομβία καὶ πλατὺν τράχηλον· ἐπενδύτης μάλιστα ναυπηγείου παρὰ γραφείου. Ἐλαβε τὸν Βαλεντίνον εἰς συμπόθειαν, καὶ αἰσθάνεται ἀπόκρυφον τινα εὐγνωμοσύνην πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνευλαβῆ ἀνοχὴν του καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του πρὸς τὴν προδιδομένην, ἄς εἶδομεν, φυσικὴν ἀγροικίαν αὐτοῦ.

Βαλεντίνος. Ἐπιτρέψατε νὰ κίμω τὰς παρουσιάσεις— ὁ κ. Κράμπτον—ἢ μὲς Δωροθία Κλάνδον, ὁ κ. Φίλιππος Κλάνδον, ἢ μὲς Κλάνδον. [Ὁ Κράμπτον ἴσταται νευρικῶς καὶ ἀδειξίως ὑποκλινόμενος. Ὅλοι ὑποκλίνονται.] Καθήσατε κύριε Κράμπτον.

Δόλλυ [δεικνύουσα τὴν ὀδοντοιατρικὴν ἔδραν]. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀνετωτέρα καρέκλα, κύριε Κλάψ—κράμπτον.

Κράμπτον. Εὐχαριστῶ· ἀλλ' ἡ δεσποινὴς ἀπ' ἐδῶ δὲν κάθε—[δεικνύων τὴν Γκλόριαν, ἣτις εἶνε πλησίον τῆς ἔδρας];

Γκλόρια. Εὐχαριστῶ, κ. Κράμπτον· ἡμεῖς φεύγομεν.

Βαλεντίνος [προσωθῶν αὐτὸν πρὸς τὴν ἔδραν μετὰ καλοκαζῆθου ἐπιτακτικότητος]. Καθήσατε, καθήσατε. Εἰσθε κουρασμένοι.

Κράμπτον. Βέβαια, ἀφοῦ εἶμαι ὁ γεροντιότερος ἀπὸ ὅλους σας, πρέ— [Τελειώνει τὴν φράσιν καθήμενος ρευματισκοειδῶς ἐπὶ τῆς ὀδοντοιατρικῆς ἔδρας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Φίλιππος, σπουδᾶσας αὐτὸν κριτικῶς κατὰ τὴν διάβασίν του διὰ μίσου τοῦ δωματίου, νεύει εἰς τὴν Δόλλυ καὶ ἡ Δόλλυ νεύει εἰς τὴν Γκλόριαν.]

Γκλόρια. Κύριε Κράμπτον. Ἐμποδίζομεν ἴσως τὸν κ. Βαλεντίνον ἀπὸ τοῦ νὰ γευματίσῃ μαζί σας, ἀφοῦ τὸν ἐκαλέσαμεν ἡμεῖς. Ἀλλὰ ἡ μητέρα μου θὰ εἶνε πολὺ εὐτυχὴς ἐάν ἔλθετε καὶ σεῖς εἰς τὸ γεῦμα μας.

Κράμπτον εὐγνωμόνως, ἀφοῦ τὴν ἔχει παρατηρήσει σοβαρῶς ἐπὶ μίαν στιγμὴν. Εὐχαριστῶ. Θὰ ἔλθω μετ' εὐχαριστήσεως.

Γκλόρια } [μὲ ἀβρόβρο- Εὐχαριστῶ πολὺ—ε—
Δόλλυ } να ψέβρον]. Πόσῳ χαίρω—ε—
Φίλιππος } Πλήρης χαρᾶς, σὰς βεβαιῶ—ε—

Ἡ συνδιάλεξις καταπαθεῖ. Ἡ Γκλόρια καὶ ἡ Δόλλυ παρατηροῦσιν ἀλλήλας· κατόπι τὸν Βαλεντίνον καὶ τὸν Φίλιππον. Ὁ Βαλεντίνος καὶ ὁ Φίλιππος, μὴ περιμένοντες τοιαύτην τροπὴν τῶν πραγμάτων, ἀποστρέφουσι τὸ πρόσωπον προσβλέποντες ἀλλήλους, κἀραυτὰ δὲ ἀποστρέφουσι τὸ πρόσωπον συναντῶντες τὰ βλέμματα ἀλλήλων, ὥστε τόσῳ συνταράσσονται συναντῶντες τὰ βλέμματα ἀλλήλων, ὥστε πάλιν στρέφουσι τὸ πρόσωπον καὶ συναντῶσι τοὺς ὀφθαλμούς τῆς Γκλόριας καὶ τῆς Δόλλυ. Τοιοῦτοτρόπως συλλαμβάνοντες ἀλλήλους ὄλοι, προσβλέπουσιν εἰς οὐδὲν καὶ εἴρηται ἐν πλήρει ἀμηχανίᾳ. Ὁ Κράμπτον προσβλέπει τριγύρω του, ἀραμένων ν' ἀρχίσουν αὐτοί. Ἡ σιωπὴ καθίσταται ἀφόρητος.

Δόλλυ [ἐξαπίνης, διὰ νὰ τηρῇ τὰ πράγματα εἰς κίνησιν]. Πόσων ἐτῶν εἰσθε κύριε Κράμπτον;

Γκλόρια [κατεσπενυσμένης]. Φοβοῦμαι πρέπει ν' ἀπέλθωμεν τώρα κύριε Βαλεντίνε· λοιπὸν εἴμεθα σύμφωνοι—τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν. [Διευθύνεται πρὸς τὴν θύραν. Ὁ Φίλιππος προχωρεῖ μετ' αὐτῆς. Ὁ Βαλεντίνος ὑποχωρεῖ πρὸς τὸν κάδωνα.]

Βαλεντίνος. Τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν. [Κροεῖ τὸν κάδωνα.] Πολλὰς εὐχαριστίας. [Ἀκολουθεῖ τὴν Γκλόριαν καὶ τὸν Φίλιππον εἰς τὴν θύραν, καὶ ἐξέρχεται μετ' αὐτῶν.]

Δόλλυ [ἣτις ἐν τῷ μεταξὺ λάβρα διέβη προσπελάσασα τὸν Κράμ-

πτον]. Νὰ τοῦ εἰπῆτε νὰ σᾶς θέσῃ ὑπὸ τὸ ἀναισθητικὸν ἀέριον· θὰ τοῦ πληρώσετε ἄλλα πέντε σελήνια, ἄλλα τ' ἀξίζει.

Κράμπτον [θυμηδῶς διατιθέμενος]. Πολὺ καλά. [Παρατηρῶν αὐτὴν σοβαρότερον.] Ἔτσι λοιπόν, θέλεις νὰ μάθῃς τὴν ἡλικίαν μου, αἱ; Εἶμαι πεινηταεπτὰ.

Δόλλυ [μὲ πεποθησιν]. Φαίνεσαι.

Κράμπτον [στυγνῶς]. Δὲν ἀμφιβάλλω.

Δόλλυ. Διατί μὲ παρητηρεῖς τόσῳ βλοσυρῶς; Ἔχω τίποτε ἄπρεπον; [Ψάβει τὸν πῖλον τῆς διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι εἶνε ἐν τάξει.]

Κράμπτον. Ὁμοιάζεις κάποιον πρόσωπον.

Δόλλυ. Ποῖον;

Κράμπτον. Περὶεργὸς ὁμοιάτης μὲ τὴν μητέρα μου.

Δόλλυ [δυσπιστῶς]. Τὴν μητέρα σου!!! Εἶσαι ἐντελῶς βέβαιος ὅτι δὲν ἐνοεῖς νὰ εἰπῆς τὴν θυγατέρα σου;

Κράμπτον [αἰφνιδίως γιγόμενος μαῦρος ἀπὸ τὸ μῖσος]. Ναι. Εἶμαι ἐντελῶς βέβαιος ὅτι δὲν ἐνοεῶ τὴν θυγατέρα μου.

Δόλλυ [αἰφνιδίως]. Τὸ δόντι σας πονεῖ;

Κράμπτον. Ὁχι, ὄχι τίποτε. Ἐν ἰχνος παλαιῶς ἀναμνήσεως, μὲς Κλαίνδον, ὄχι ὀδοντόπονος.

Δόλλυ. Βγάλε το. Ἀησμονήσε τὰς θλίψεις παρωχημένων χρόνων· μὲ τὸ ἀναισθητικὸν ἀέριον, ἄλλα πέντε σελήνια.

Κράμπτον [ἐκδικητικῶς]. Ὁχι, ὄχι θλίψις. Μία ἀδικία ὅπου μοῦ ἔγεινε πρὸ πολλοῦ· τίποτε ἄλλο. Δὲν λησμονῶ τὰς ἀδικίας, καὶ δὲν θέλω νὰ τὰς λησμονήσω. [Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του στερεοῦνται εἰς ἀδυσώπητον συνοφρῶσιν.]

Δόλλυ [παρατηροῦσα κριτικῶς τὴν ἐκφρασιν τοῦ προσώπου του]. Δὲν πιστεύω ὅτι θὰ εὐχαριστούμεθα νὰ σὲ βλέπωμεν ὅσκις ἀναποληρῆς τὰ ἀδικα ὅπου σοῦ ἔχουν γίνεи.

Φίλιππος [ἴσται εἰσῆλθεν ἀπαρατήρητος, καὶ ἐστᾶθη λάθρα ὑπισθὲν τῆς]. Ἡ ἀδελφή μου δὲν ἐνοεῖ νὰ σᾶς προσβάλῃ· ἄλλ' εἶνε ἀδιάκριτος. Ἐλα Δόλλυ, ἔξω! [Τὴν ἔγει πρὸς τὴν θύραν.]

Δόλλυ [χαμηλῇ ἀλλὰ λίαν ἀκουστῇ φωνῇ]. Λέγει ὅτι εἶνε μόνον πεινηταεπτὰ ἐτῶν· καὶ νομίζει ὅτι εἶμαι ἀπαράλλακτος ἢ μητέρα του· καὶ μισεῖ τὴν θυγατέρα του· καὶ—[Διακόπτεται ἀπὸ τῆς ἐπαρόδου τοῦ Βαλεντίνου.]

Βαλεντίνος. Ἡ μὲς Κλαίνδον ἐπροχώρησε.

Φίλιππος. Μὴ λησμονήσετε μίαν καὶ ἡμίσειαν.

Δόλλυ. Προσέξατε νὰ ἀφήσετε εἰς τὸν κύριον Κράμπτον ἀρκετὰ δόντια διὰ νὰ φάγῃ. [Ἐξέρχονται. Ὁ Βαλεντίνος καταφθάνει εἰς τὴν ἐργαλειοθήκην του καὶ τὴν ἀνοίγει.]

Κράμπτον. Χαδεμένο παιδί, αὐτὴ ἡ κόρη, κύριε Βαλεντίνε. Εἶνε ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς ἐποχῆς. Ὅταν ἤμουν εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς, εἶχα πολλὰ νὰ ἐνθυμούμαι διὰ νὰ μανθάνω τρόπους.

Βαλεντίνος [λαμβάνων ἀπὸ τὴν ἐργαλειοθήκην τὸ ὀδοντοιατρικὸν κάστρον καὶ τὸν ἐξεσπῆρα]. Τί φρονεῖτε περὶ τῆς ἀδελφῆς τῆς;

Κράμπτον. Αὐτὴ σοῦ ἀρέσει περισσότερο, αἱ;

Βαλεντίνος [ραψωδιακῶς]. Ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμε τὸ—[Συγκρατεῖ ἑαυτὸν, καὶ προσθέτει, πεζῶς] Ἄλλα αὐτὰ ὄν εἶνε τῆς παρούσης στιγμῆς, ἔχομεν ἐργασίαν. [Τοκοθετεῖ ἑαυτὸν ὀπισθεν τοῦ δεξιῦ ἄρου τοῦ Κράμπτον καὶ ἀραλαμβάνει τὸ ἐπαγγελματικὸν του ὄφρος.] Ἀνοίξατε τὸ στόμα, παρακαλῶ. [Ὁ Κράμπτον ἀνοίγει τὸ στόμα. Ὁ Βαλεντίνος εἰσάγει εἰς αὐτὸ τὸ κάστρον καὶ ἐξετάζει τοὺς ὀδόντας. Χμ! Τὸ ἔχετε θραύσει αὐτό. Τί κρίμα νὰ χαλάσητε τόσον ὡραία δόντια! Διατί θραύετε καρῦδια μὲ τὰ δόντια σας;

Κράμπτον. Πάντοτε θραύω καρῦδια μὲ τὰ δόντια μου.

Διατί ἄλλο τὰ ἔχω. [Δογματικῶς.] Τὰ δόντια διὰ νὰ εἶνε στερεὰ πρέπει νὰ ἐργάζονται.

Βαλεντίνος [μειδιῶν καὶ ἐξακολουθῶν νὰ ἐρευνᾷ τὸ στόμα]. Πρέπει νὰ βγῇ αὐτὸ τὸ δόντι. Μὴ ἀησυχεῖτε, δὲν θὰ αἰσθανθῆτε ποσῶς πόνον. Ὅα σῶς δόσω ἀέριον.

Κράμπτον [δριγίως καὶ ἡρωικῶς]. Ἦ εἶν' αὐτὰ; Βγάλε τὸ δόντι σοῦ λέω. Δὲ θέλ' ἀέρια. Δὲν φοβοῦμαι πόνον. Ὅλα νὰ μοῦ τὰ βγάλῃς δὲν μοῦ κάνει ἐντύπωσιν. Ἔχω καρδιά ὅση πῆς. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ μὴ λογαριάζῃ πόνον· νὰ εἶνε σκληρὸς, ἄλλως εἶνε χαμένος.

Βαλεντίνος [μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀτημέλητον χαριτολογίαν καὶ προχωρῶν πρὸς τὸν κώδωνα]. Ὅσον διὰ σκληρότητα, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἰσθε σκληρότερος—οἰκοδεσπότης πρὸς ἐμὲ ἀπὸ ὅτι εἰσθε [Κρούει τὸν κώδωνα, καὶ λέγει, οἶονεῖ ἐπεισοδιακῶς καὶ μετὰ φαιδρότητος, ἐνῶ περιμένει τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὑπηρετρίας.] Διατί δὲν ἐνυμφεῖσθε ποτὲ κύριε Κράμπτον. Ὁ ἔγγαμος βίος ἐλαττώνει τὴν σκληρότητα τοῦ ἀνθρώπου.

Κράμπτον [μὲ ἀεροσδόκητον ἀγριότητα]. Τί διάβολο σὲ ἐνδιαφέρει ἐσὲ αὐτό; [Ἡ ὑπηρετρία ἐμφανίζεται εἰς τὴν θύραν.]

Βαλεντίνος [εὐπροσηγῶς]. Ὀλίγο ζεστὸ νερό, παρακαλῶ. [Ἡ ὑπηρετρία ἀπέρχεται καὶ ὁ Βαλεντίνος ἐπανερχεται εἰς τὴν ἐργαλειοθήκην, οὐδαμῶς παραχθεὶς ἀπὸ τὴν σκαιότητα τοῦ Κράμπτον, καὶ διεξάγει τὴν συνδιάλεξιν ἐνῶ ἐκλέγει τὸ κατάλληλον ἐργαλεῖον καὶ θέτει αὐτὸ ὥστε νὰ εἶνε ἔτοιμον εἰς τὴν χεῖρα του, καθὼς καὶ ποτήριον.] Μὲ ἡρωιότητε τί διάβολο μ' ἐνδιαφέρει ἐμὲ τὸ ζήτημα τοῦ γάμου. Ἀπλούστατα, διότι μοῦ ἐπέρχεται ἡ ἰδέα νὰ νυμφευθῶ.

Κράμπτον [μὲ μεμφίμορον εἰρωνείαν]. Βέβαια, κύριε, βέβαια· εἶνε πολὺ φυσικόν. Ὅταν κατανήσῃ τις εἰς τὴν τελευταίαν του πεντάραν, καὶ κινδυνεύῃ ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν νὰ τοῦ κατασχέσῃ τὰ ἐπιπλα ὁ οἰκοδεσπότης του, τότε ὁ νέος παντρεύεται. Τὸ ἔχω παρατηρήσει αὐτό. Πολὺ καλά, παντρέψου διὰ νὰ ἰδῆς τί θὰ πῇ ζωὴ ἀθλία.

Βαλεντίνος. Αἱ τώρα! Τί γνωρίζετε σεῖς περὶ τούτου;

Κράμπτον. Δὲν εἶμαι μπεκιάρης.

Βαλεντίνος. Λοιπὸν ὑπάρχει μία κυρία Κράμπτον;

Κράμπτον [μὲ ὀδυνηρὰν ἀγανάκτησιν]. Ναι—νὰ πάῃ στὸ διάβολο!

Βαλεντίνος [ἀθροῦβητος]. Χμ! Καὶ πατήρ, ἴσως, ὅπως καὶ σύζυγος, κύριε Κράμπτον;

Κράμπτον. Τρία παιδιά.

Βαλεντίνος [μὲ ἀβρότητα]. Νὰ πῦνε στὸ διάβολο καὶ αὐτὰ;

Κράμπτον [ζηλοτύπως]. Ὁχι, κύριε· τὰ παιδιά εἶνε ἰδικὰ μου ὅσον καὶ ἰδικὰ τῆς. [Ἡ ὑπηρετρία φέρει ἀγγεῖον πλήρες θερμοῦ ὕδατος.]

Βαλεντίνος [λαμβάνει τὸ ἀγγεῖον καὶ τὸ φέρει εἰς τὴν ἐργαλειοθήκην ἐξακολουθῶν τὴν συνδιάλεξιν μὲ τὸν αὐτὸν ἀτημέλητον τρόπον]. Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ ἐγνώριζον τὴν οἰκογένειάν σας κύριε Κράμπτον. [Ἡ ὑπηρετρία ἐξέρχεται, ὁ δὲ Βαλεντίνος χύνει θερμὸν ὕδωρ εἰς τὸ ποτήριον.]

Κράμπτον. Λυποῦμαι ὅπου δὲν δύναμαι νὰ σᾶς παρουσιάσω, κύριε. Εὐτυχῶς δὲν γνωρίζω ποῦ εὐρίσκονται, οὔτε μὲ μέλει, ἐνόσω εὐρίσκονται μακράν. [Ὁ Βαλεντίνος ὑψῶν τοὺς ἄρους καὶ συσπῶν τὰς ὄφρεις ρίπτει τὸ ἐργαλεῖον ἐντὸς τοῦ ποτηρίου.] Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ ζεστάνῃς γιὰ μέ. Δὲν φοβοῦμαι τὸ κρῦο σίδηρο. [Ὁ Βαλεντίνος τακτοποιεῖ τὴν ἀντλίαν τοῦ ἀερίου καὶ τὸν κύλινδρον πλησίον τῆς ἕδρας.] Τί εἶνε αὐτὸ τὸ βαρὺ πρᾶγμα;

Βαλεντίνος. Ὄ, τίποτε. Εἶνε διὰ νὰ στηρίξω τὸν πόδα μου ὥστε νὰ τραβήξω τὸ δόντι μὲ δύναμιν. [Ὁ Κράμπτον φαίνεται καταφοβισμένος καίτοι ἀποφεύγει νὰ τὸ δείξῃ. Ὁ Βαλεντίνος ἴσταται ὄρθιος καὶ κρατεῖ ἔτοιμον ἐργαλεῖον καὶ ποτήριον, συνδιαλεγόμενος μετὰ ἐρεθιστικῆς ἀδιαφορίας.] Λοιπὸν, μὲ συμ-

βουλεύετε να μὴ νυμφευθῶ κύριε Κράμπτον. [Κύπτει διὰ τὴν προσαρμόσιν τὸ μηχανήμα δι' οὗ ἡ ἔδρα ὑφοίται καὶ χαμηλοῦται.]

Κράμπτον [ὀργίλος]. Σὲ συμβουλεύω νὰ βγάλῃς τὸ δόντι μου καὶ νὰ παύσῃς ὑπερευθυμίζων μου τὴν σύζυγόν μου. Ἐμπρὸς λοιπόν, κύριε. [Δράττει τοὺς βραχίονας τῆς ἔδρας καὶ ἰτοιμάζεται δι' ἀντοχήν.]

Βαλεντίνος [ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ μηχανήματος.] Τί στοιχηματίζετε ὅτι θὰ βγάλω τὸ δόντι χωρὶς νὰ αισθανθῆτε τίποτε;

Κράμπτον. Τὰ ἐξ ἐνοίκια ὑποῦ μου χριστιῆς. Ἐλα, παῦσε νὰ μὲ ἐμπαίξῃς.

Βαλεντίνος [ἐξαλλος ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ μὲ σθένος ἀνυψῶν διὰ τοῦ μηχανήματος τὸν Κράμπτον]. Σημφωναί! [Ὁ Κράμπτον τρομάξας ἀπὸ τὴν αἰφνιδίαν ἀνύψωσιν τῆς ἔδρας σταυρόει τις χεῖρας καὶ προσδοκᾷ τὰ ἰσχυρά. Ὁ Βαλεντίνος αἰφνης καταρρίπτει τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς ἔδρας, ἥτις οὕτω σχηματίζει ἀμβλείαν γωνίαν.]

Κράμπτον [ἀρπάζων τοὺς βραχίονας τῆς ἔδρας ἐνῶ πίπτει πρὸς τὰ ὀπίσω]. Π! Πρόσεξε!

Ὁ Βαλεντίνος ἐπιθετικῶς στερέωνει τὸ στόμα εἰς τὴν ἀνοικτὴν στάσιν τοῦ ἀσπάζων δὲ τὸ πτόμιον τῆς ἀντλίας τοῦ ἀναισθητικοῦ ἀερίου τὸ ἐφαρμόζει ἐπὶ τοῦ στόματος καὶ τῆς ῥινὸς τοῦ Κράμπτον καὶ ἀκουμβᾷ ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἄστε νὰ συγκρατῆ καλῶς τὴν κεφαλὴν του καὶ τοὺς ὤμους του ἐπὶ τῆς ἔδρας. Ὁ Κράμπτον ἐκφέρει ἀνάρθρους ἤχους καὶ προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ διὰ τῶν χειρῶν του τὸν Βαλεντίνον ὃν ὑποθέτει ἐνώπιόν του. Μετὰ μίαν στιγμὴν αἱ χεῖρες του κινουῦνται ἀσκόπως, εἴτα ἠσυχάζουν καὶ πικτοῦν. Εἶνε ἐντελῶς ἀναισθητος. Ὁ Βαλεντίνος, μὲ κραυγὴν ἀνησυχου κἄπως θριάμβου, ἀποσπᾷ ταχέως τὸ στόμιον τῆς ἀντλίας λαμβάνει τὸ ἐργαλεῖον ἀπὸ τὸ ποτήριον, καὶ—ἡ αὐλαία πίπτει.

(τέλος τῆς πρώτης πράξεως.)

Ὁ κ. Π. Λουῆ, εἰς τὸν *Mercure de France*, γράφει, ὑπὸ τὸν τίτλον Ἡ Τουρκικὴ ἐπανάστασις, ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μᾶλλον περιέργως, ἀπροσδόκητος, ἐκπληκτικὴ ἐπανάστασις. Ἐχει ἴδια χαρακτηριστικὰ καὶ δὲν ὁμοιάζει μὲ καμμίαν ἄλλην. Ποῖα εἶνε λοιπόν τὰ διακρίνοντα αὕτην ἴδια γνωρίσματα; Ἐν πρώτοις, ἡ ἀδιαφορία τοῦ πλήθους, παρισταμένου ἀπαθούς εἰς τὸν ἀγῶνα μεταξύ παλαιῶν καὶ νέων τούρκων, χωρὶς νὰ ἐννοῆ τοὺς σκοποὺς τῶν μὲν ἢ τῶν δέ. Δεύτερον, ἡ ἐπανάστασις αὕτη συνετελέσθη σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἢ μᾶλλον ὑπὸ τινος μέρους τοῦ στρατοῦ. Ἐπὶ πλέον, ἐνῶ ἡ γαλλικὴ ἐπανύστασις καθιέρου τὴν κατάργησιν τῶν δογματικῶν καὶ ἡ ῥωσικὴ παρεσκεύαζεν αὕτην, ἡ τουρκικὴ ἐπανάστασις στηρίζεται ἐπ' αὐτῶν τῶν δογμάτων: "ἡ πρώτη φροντίς τῶν πρωτερηγάτων τῆς τουρκικῆς ἐπαναστάσεως ἦτο νὰ ὀρκισθῶσι πίστιν εἰς τὸν ἱερὸν νόμον τοῦ κορανίου, νὰ ἐγγυηθῶσι τὴν αὐστηρὰν ἐφαρμογὴν τιν καὶ νὰ ὑποτάξωσιν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα." Ἐνταῦθα ἔγκειται ὁ σοβαρώτερος τῶν κινδύνων τῶν ἀπειλούντων τὴν Νέαν Τουρκίαν: "Ἡ ἀντινομία μεταξύ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ δόγματος τοῦ κορανίου θὰ γείνη ἤδη καταφανὴς καὶ θὰ κυριαρχῆ τῆς ὅλης ἐξελίξεως, τῶν ὅλων ἀγῶνων, εἰρηρικῶν τε ἢ μὴ, οἵτινες θὰ ἐπακυλωθῶσιν. Ἡ ἐπανάστασις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ θριαμβεύσῃ ἢ εἰάν ἡ θρησκεία τεθῆ κατὰ μέρος.

Ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς σαλουταρίων (πλωτῶν σανατορίων) ὀφείλεται εἰς τὸν Ἐδουάρδον Γρῶν, ὅστις ἰτοιμάζει τὴν ὀργανισμόν των. Τὸ σαλουτάριον θὰ διευθετηθῆ ἐπὶ πλοίω, ὃν τὸ πρῶτον κατασκευασθῆσόμενον ἔσται χωρητικότητος 5,000 τόνων. Θὰ δέχεται ὀρισμένον ἀριθμὸν ἀσθενῶν, ἀναρρωνούντων ἢ καὶ νευρασθενικῶν, οἵτινες θὰ ὑφίστανται θεραπείαν ἐν ἀνοικτῇ θαλάσῃ, μεθ' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων ἀναπαύσεων. Ὁ περίπλους θὰ γίνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἑνείας· τὰ μέρη ταῦτα προτιμήθησαν ἕνεκα τῆς γαληνῆς τῶν ὑδάτων των καὶ τοῦ ἀφθόνου ἡλιόφωτος.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ.

[Ἄρθρον τοῦ ἀμερικανοῦ κοινωνιολόγου Wright.]

Τρεῖς εἶνε αἱ πηγαὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας ὑρύεται τὰ δεδομένα τοῦ ὀρευνητῆς τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης—πρῶτον ἡ προσωπικὴ παρατήρησις, εἴτε γινόμενη ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἴτε ὑπὸ ἄλλου· δεύτερον τὰ συστηματικὰ συγγρίμματα περὶ κοινωνιολογίας, πολιτικῆς οἰκονομίας, ἱστορίας, δικαίου, διοικήσεως κλπ. καὶ τρίτον τὰ χρονικὰ τῶν ἐπισήμων πρίξεων καὶ ἐρευνῶν. Τὸ μέγα πρόσκομμα τῆς κοινωνιολογίας εἶνε ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πληροφοριῶν. Ἐκτός εἰν ἐννοῆ νὰ εἶνε ἰπλοῦς ἐρασιτέχνης, ὁ σπουδαστῆς τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης πρέπει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ δυσπιστῆ εἰς ἐκθέσεις καὶ ἀναγραφὰς αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται πρὸς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας ποθεῖ νὰ συναγῶγη συμπεράσματα ἀναμφισβήτητα, θέτοντα τὴν βίωσιν ἀναγνωριστέου τινος νέου νόμου ὡς αἰτίας ὑφισταμένης τινος κοινωνικῆς καταστάσεως. Πρέπει νὰ εἶνε βέβαιος περὶ τῶν εὐκολιῶν, τῆς ἐπιμελείας, τῆς φιλαληθείας, καὶ ἀμεροληψίας τοῦ παρατηρητοῦ. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ὁ παρατηρητῆς εἶνε ἀπηλλαγμένος προκαταλήψεων. Ἐὰν ὁ ὀρευνητῆς εἶνε πράγματι φιλεπιστήμων εἰς τὰς μεθόδους τῆς σπουδῆς του, δὲν ἐνδιαφέρεται τόσον νὰ εὕρῃ πορίσματα εὐχαριστοῦντα αὐτὸν ὅσον νὰ αισθανθῆ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ ἀνεύρεσις τῶν πορισμάτων εἶνε ἀκριβῆς. Προσέτι εἶνε ἔτοιμος ἐν πάσῃ στιγμῇ νὰ ἀνακατατάξῃ τὰς γνώμας του, νὰ τροποποιήσῃ τοὺς συλλογισμούς του, καὶ δὴ νὰ στρέψῃ τὸν νοῦν του εἰς νέας ἰδέας, ὅσάκις τὰ γεγονότα ἐνδεικνύουσιν ὅτι ἐπιβάλλονται τοιαῦτα μεταβολαί. Τὸ πρόσωπον τοῦ κοινωνιολόγου εἶνε αἰεὶ ποτε ἐστραμμένον πρὸς τὸ φῶς.

Ἐντεῦθεν ὁ ἀληθῆς κοινωνιολόγος, εἰς τοὺς συλλογισμούς του ἀρέσκεται μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἀνακαλύπτῃ καὶ ἀποδεικνύῃ γενικὰς ἀληθείας, παρὰ νὰ ἐφαρμόξῃ τὰς ἤδη ἀνακαλυφθείσας καὶ ἀποδειχθείσας γενικὰς ἀληθείας, εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις· δηλαδὴ προβαίνει ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς τὰ ἀγνωστα διηλεκτικῶς ἐρευνῶν. Ἐπομένως περὶ πολλοῦ ποιεῖται πᾶσαν ὀργανισμένην προσπάθειαν ἐταιρειῶν ἢ κυβερνήσεων πρὸς ἐπίτευξιν ἀκριβῶν καὶ ἐπαρκῶν δεδομένων σχετιζομένων πρὸς τὰ ἐνδιαφέροντα αὐτὰ ζητήματα. Μετ' ἐνθουσιασμοῦ μάλιστα βλέπει τὰς ἐξερευνήσεις γεγονότων ἀφορώντων τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς βιοῦσιν οἱ λαοὶ ἐν οἰαδῆποτε πολιτεία, τὸν πληθυσμὸν των, τὰς ἔξεις των, τὰς ἀσχολίας των, τὰς ἠθικὰς, οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς σχέσεις των—πᾶν τέλος τὸ ὅποιον προκύπτει ἐκ τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὴν Κοινωνίαν. Ὁ κοινωνιολόγος δύναται νὰ ἔχῃ τὰ ἰδεώδη του καὶ τὰς προτιμήσεις του, ἀλλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἵνα καὶ οἱ ἐνεργούντες τὰς διαφόρους ἐρεῦνας ἔχωσι τὰ αὐτὰ ἰδεώδη καὶ τὰς αὐτὰς προτιμήσεις. Τὸν ἀρκεῖ νὰ

έξακριβώνεται ή αλήθεια, διότι ή έξακρίβωσις τής αληθείας ίκανοποιεί τήν κοινωνικήν Έπιστήμη, ή όποία δύναται νά κάμνη χρήση τών έξακριβωμένων γεγονότων, ει πάση σχέσει εις τήν όποίαν έφαρμόζονται. Ο κοινωνιολόγος ούδέποτε συνηγορεί ανεξαρτήτως θετικών πορισμάτων, δια τόν άπλου λόγον ότι είνε άμερόληπτος. Συνηγορεί υπέρ μεταρρυθμίσεων, επιμένει νά επενεχθώσι μεταβολαί τής νομοθεσίας, νά εισαχθώσι νέα συστήματα οικονομολογίας και έμπορίου, αλλά ταύτα πάντα πράττει διότι ειλικρινώς και γνησίως έχει πεισθεί ότι τά έξακριβωμένα γεγονότα άγουσι κατ' ευθείαν εις τά ίδια έαυτού συμπεράσματα. Μέχρις ού τά έξακριβωμένα γεγονότα ανατραπώσι τέλεον, αυτός θα έμμένη εις τήν στάσιν του. Έν τούτοις δέν άγνοεί ότι όλαί αι στατιστικάί εκθέσεις υπόκεινται εις πλάνην, και δυνατόν νά έτυχον άτελοϋς αναλύσεως, και ότι τά άποτελέσματα τών κυβερνητικών έρευνών δύνανται νά προσβληθώσιν επί ανεπαρκεία και όταν άκόμη είνε άδιαφιλονίκητος ή ειλικρίνεια τής γινομένης έρεύνης. Κάμνει χρήση τών άποτελεσμάτων τής στατιστικής έρεύνης διότι αυτά είνε υλικόν επιστημονικής αξίας, και διότι αναγνωρίζει μετά του γερμανού Σχρόσερ, ότι "ή στατιστική είνε ιστορία άει προϊούσα" και ότι έάν ποθῆ νά συμπροοδεύη μετά τής προϊούσης ιστορίας και τηρῆ έαυτόν κατά πάντα και πλήρως ενήμερον τής προόδου εν πάση σφαίρα, οφείλει νά κάμνη χρήση τής στατιστικής ή ιστορικής μεθόδου. "Όσω περισσότερο προωδευμένος είνε ό σπουδαστής τής Κοινωνικής Έπιστήμης, τόσω περισσότερο είνε ίκανός νά κάμνη χρήση τών στατιστικών άποτελεσμάτων κριτικώς και με τοιαύτην δύναμιν αναλύσεως ώστε νά δύναται δια μιᾶς νά αντιλαμβάνεται τās σχέσεις τών γεγονότων και νά αποδέχεται τό αληθές, άπορρίπτων τό ψευδές. Έντεϋθεν ό κοινωνιολόγος καθίσταται ζωηρός παρατηρητής παντός ό,τι ή κυβέρνησις ή ή άτομική πρωτοβουλία πράττει συμβάλλουσα εις τό πεδίο τών σπουδών του. Έλέχθη ότι δέν είνε έργον τής κυβερνήσεως νά συλλέγη γεγονότα άλλα ειμή τά άπολύτως άπαραίτητα δια τήν νοήμονα νομοθεσίαν και τήν προσήκουσαν έφαρμογήν τών νόμων. Άλλά τούτο δέν είνε όρθόν. Η κυβέρνησις δικαιούται, και οφείλει νά συλλέγη παντοία γεγονότα, δια τούς έξῆς λόγους. Είς εκ τών μεγάλων σκοπών τής παιδείας σήμεραν είνε νά κατανοήσωσιν αι ομάδες του λαού τά στοιχειώδη πορίσματα τής πολιτικής και οικονομικής επιστήμης. Πάσα άρα προσπάθεια τής κυβερνήσεως όπως θέτη εις τήν κατοχήν του λαού τά πορίσματα περι πάντων τών όρων του βίου του, έφ' όσον οι όροι ούτοι δύνανται νά καταστώσιν αντικείμενον έπισήμου έρεύνης, ανήκει εις τό έργον τής εκπαιδεύσεως του έθνους. Είνε προορισμός και άποστολή τής κυβερνήσεως νά έξασφαλίζη τās πληροφορίας αίτινες είνε ουσιώδεις δια τήν όρθήν κατανόησιν τών βιομηχανικών και

κοινωνικών συνθηκών. Τό μέρος τούτο τής εκπαιδεύσεως του έθνους δέν δύναται νά γίνη υπό τών σχολείων, οϋτε υπό άτόμων. Πρέπει νά γίνεται υπό τής κυβερνήσεως. Τό άμερικανικόν Σύνταγμα επιβάλλει εις τήν κυβέρνησιν τών Ηνωμένων Πολιτειών ως καθήκον της νά έφοδιάζη τόν λαόν με τοιαύτας πληροφορίες, και τούτο διότι εκρίθη ότι ή ευημερία του λαού και τά άγαθά τής ελευθερίας χάριν τής όποίας ένομοθετήθη τό Σύνταγμα, δέν δύνανται νά έξασφαλισθώσιν οϋτε νά προαχθώσιν άνευ νοήμονος γνώσεως πασών τών συνθηκών τών περιστοιχουσών τόν ανθρώπινον βίον.

Προσέτι υπείκοντες εις τό ύψηλόν τούτο αίσθημα οι θεσπίσαντες τό άμερικανικόν Σύνταγμα έκέλευσαν πρώτοι πάντων εν οιαδήποτε χώρα, νά ενεργῆται περιοδικώς άπογραφή του πληθυσμού. Τοιουτοτρόπως έδειξαν τήν όδόν εν τῷ πολιτισμῷ πρὸς συστηματικήν συλλογήν γεγονότων έξ όν νά κατανοῆται προσηκόντως ή σπουδή τών ανθρωπίνων σχέσεων. Η διάταξις αύτη του άμερικανικού Συνταγματος ήτο μέρος του εύρέος κυβερνητικού μηχανισμού του θεμελιωθέντος επί τῷ σκοπῷ ίνα καταστήσῃ τό έθνος ίκανόν νά έφαρμόσῃ τήν μεγάλην εκείνην εντολήν του έλληνοσ διδασκάλου "Γνωθι Σαυτόν" εντολήν ήτις δέον νά έφαρμόζεται εις κοινότητα όσον και εις άτομα. Οι ιδρυταί του άμερικανικού πολιτεύματος ανεγνώρισαν ότι μόνον δι' αυστηράς, άμερολήπτου και άφόβου έρεύνης δύναται οιαδήποτε κοινότης νά γνωρίσῃ έαυτήν εν ταίς πολλαίς σφαίραις εν ταίς όποίαις δύναται νά επιτευχθῆ γνώσις.

Έν προσφάτῳ συνεδριάσει τής εν Καίρῳ Έπιστημονικής Έταιρείας, ανεγνώσθη μελέτη του κ. Έλλιοτ Σμιθ περι τής καταγωγῆς του αιγυπτιακού λαού. Ο κ. Σμιθ ειπεν ότι πρόσφατοι έρευναι προϊστορικών ενταφιάσεων κατέστησαν έώλους τās πρόσθεν θεωρίας τών ανθρωπολόγων περι του ζητήματος τούτου. Οι αρχαιότατοι κάτοικοι τής Αιγύπτου, οι γνωστοί ήμίν, ήσαν χαμηλού αναστήματος και ειχον σμικράν ανάπτυξιν μυώνων. Φαίνεται πιθανόν ότι κατώκουν τήν κοιλάδα του Νείλου από παναρχαίας έποχῆς αναπτύξαντες και κάποιον πολιτισμόν. Προκυψάσης τής πρώτης δυναστείας όριστική μεταβολή επήλθεν εις τήν φυσιολογικήν κατασκευήν του λαού. Η κεφαλή καθίσταται ευρυτέρα και όγκωδεστέρα, ή ρις στενωτέρα, και τό ανόστημα κρείσσον. Ολίγα γνωσκονται περι τής καταγωγῆς τής νέας τούτης φυλῆς, αλλά φαίνεται πιθανόν ότι ή αρχικός καθαρώς αιγυπτιακός πληθυσμός τής κάτω Αιγύπτου έτροποποιήθη δια τής εισαγωγῆς αλλοτρίων στοιχείων εισελθόντων εις τό δέλτα από τās νήσους ή τās άρκτώας άκτάς τής Μεσογείου, ή εκ τῆς Λιβύας ή τής Παλαιστίνης. Ο αρχικός όμως τύπος πολυ δλίγον έτροποποιήθη διαρκούσης τής αρχαίας Αύτοκρατορίας, ανευρίσκονται δε πάντοτε πλείστοι προδυναστικοί τύποι. Η τροποποίησις πράγματι ήρχισε με τήν άνατολήν τής νέας Αύτοκρατορίας. Άλλως έχει τό πράγμα εν Νουβία ενθα ή φυλή υπέστη αιθιοπικήν επίθρασιν. Οι νούβιοι είνε άπόγονοι προδυναστικών αιγυπτίων έλαφρώς αναμειχθέντων με αιθίοπας άλλ' οι αιγύπτιοι του δέλτα είνε αύτη ή αρχέτυπος φυλή τροποποιηθείσα δε επιμείας με λαούς τής Μεσογείου.